Rok 1914.

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część LII. — Wydana i rozesłana dnia 4. czerwca 1914.

119.

Rozporządzenie Ministra obrony krajowej z dnia 23. maja 1914,

dotyczące wprowadzenia w życie ustawy z dnia 5. lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 130, o postępowaniu karnem wojskowem dla wspólnej siły zbrojnej.

W porozumieniu z c. i k. Ministrem wojny zarządza się po myśli § 487. ustawy z dnia 5. lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 130, o postępowaniu karnem wojskowem dla wspólnej siły zbrojnej: Ustawa z dnia 5. lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 130, o postępowaniu karnem wojskowem dla wspólnej siły zbrojnej, wchodzi w życie w dniu 1. lipca 1914.

Georgi włr.

120.

Rozporządzenie Ministra obrony krajowej z dnia 23. maja 1914,

dotyczące wprowadzenia w życie ustawy z dnia 5. lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 131, o postępowaniu karnem wojskowem dla obrony krajowej.

Po myśli § 487. ustawy z dnia 5. lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 131, o postępowaniu karnem wojskowem dla obrony krajowej zarządza się: Ustawa z dnia 5. lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 131, o postępowaniu karnem wojskowem dla obrony krajowej, wchodzi w życie w dniu 1. lipca 1914.

Georgi włr.

121.

Rozporządzenie Ministra obrony krajowej w porozumieniu z Ministrem wojny, Ministrem spraw wewnętrznych i Ministrem sprawiedliwości z dnia 23. maja 1914

celem wykonania ustawy z dnia 5. lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 130, o postępowaniu karnem wojskowem dla wspólnej siły zbrojnej.

(Postanowienia wykonawcze.)

Do § 2.

Wojskowe przepisy dyscyplinarne postanawiają, jakie występki (przekroczenia) nie mają być karane przez przełożonych wojskowych w drodze dyscyplinarnej, ponieważ ukaranie to nie jest ze względów wojskowych wystarczające.

Do § 9., ust. 2.

Do władz miejscowych należą również wszystkie inne komendy obwarowanych miejscowości, stałe

komendy placów ćwiczeń wojskowych i strzelnic, w razie mobilizacyi nadto komendy etapowe i komendy na dworcach kolejowych.

Komendami stacyjnemi marynarki są: Ministerstwo wojny, sekcya marynarki, urząd admiralski portowy w Pola, komendy okręgowe morskie, komenda akademii marynarki w Rjece, komenda oddziału marynarki w Budapeszcie, komenda okręgowa obrony w Castelnuowo, komenda okrętu stacyjnego w Teodo i komenda stacyjna łodzi patrolnych w Pancsovie.

Do § 11., Ptky. 1. i 2.

Do osób, podlegających sądownictwu karnemu liniowemu, należą także osoby, należące do gwardyi przybocznej Najjaśniejszego Cesarza i Króla — z wyjątkiem osób, wchodzących w skład król. węg. gwardyi przybocznej trabantów, podlegających sądownictwu karnemu król. węg. obrony krajowej — następnie te wszystkie czynne osoby wojskowe, które są stale zajęte służbowo na Najwyższym Dworze.

Do § 19.

Sądy brygady i sądy dywizyi nie pozostają z komendami brygady i komendami dywizyi wojsk w żadnym organizacyjnym związku.

Do § 23.

1. Właściwi komendanci mają pod względem karno-sądowym odnosić się do sądu brygady lub sądu dywizyi, znajdującego się w siedzibie ich komendy, o ile Ministerstwo wojny co do poszczególnych podlegających im związków nie wyda ze względu na ich odległą siedzibę innych zarządzeń.

2. Jeżeli w siedzibie właściwego komendanta nie ma sądu brygady albo sądu dywizyi, wówczas przydziela Ministerstwo wojny tego komendanta do jednego z takich sądów.

3. Przydzielenie właściwych komendantów marynarki wojennej do jednego z sądów brygady lub do jednego z sądów dywizyi, jakoteż właściwych komendantów wojska do jednego z sądów korpusu majtków lub do jednego z sądów admiralskich (§ 50., ust. 3. i § 54., ust. 3.) uskutecznia Ministerstwo wojny w porozumieniu z głównym urzędem marynarki.

Do § 24.

1. Tok instancyi idzie od sądu brygady do tego sądu dywizyi, do którego przydzielony jest komendant, będący pod względem karno-sądowym bezpośrednim przełożonym właściwego komendanta przy sądzie brygady.

2. Według tej samej zasady podlegają w sprawach sądowych sądy brygady sądom dywizyi.

3. W sprawach wojskowych podlegają sądy brygady i sądy dywizyi jako władze bezpośrednio Ministerstwu wojny, w sprawach ekonomiczno-administracyjnych winne się one odnosić do wojskowej intendantury terytoryalnej.

Do § 26.

Postępowanie dyscyplinarne przeciw oficerom dla służby sprawiedliwości, występującym jako sędziowie wojskowi, uregulowane jest w przepisach dyscyplinarnych.

Do § 39., ustęp 2. i do § 40., ust. 2.

Jeżeli między interesowanemi najwyższemi instancyami sądowemi nie przyjdzie do skutku porozumienie, potrzebne do rozstrzygnięcia sporu o właściwość, natenczas Najwyższy Trybunał wojskowy winien o tem donieść Ministerstwu wojny.

Do § 46., ust. 1.

1. Na oficerów sądu należy przeznaczać w pierwszym rzędzie takich oficerów, którzy ukończyli z pomyślnym wynikiem kurs naukowy dla oficerów sądu, a nadto dzięki swemu skąd inąd zaczerpniętemu wykształceniu przygotowawczemu, swej znajomości języków i swemu doświadczeniu służbowemu dają rękojmię, że odpowiedzą stawianym do nich wymaganiom.

2. Jeżeli w siedzibie właściwego komendanta nie ma sądu brygady, można na zarządzenie wojskowego komendanta terytoryalnego przeznaczyć stale do zastępowania oskarżenia na rozprawie głównej oficera sądu jednego z właściwych komendantów, znajdujących się w siedzibie sądu brygady; oficer sądu winien odnosić się w tym przypadku do właściwego komendanta, który zarządził postawienie wniosku na ukaranie.

Do § 46., ust. 2.

Rota przysięgi opiewa:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmocnemu i Wszechwiedzącemu, iż obowiązki oficera sądu będę stosownie do ustawy wiernie wypełniał. Tak mi Panie Boże dopomóż!“

O złożeniu przysięgi należy sporządzić protokół. Protokół ten winien być podpisany przez właściwego komendanta i oficera sądu.

Jeżeli jeden oficer sądu ustanowiony zostanie przy kilku właściwych komendantach, wystarczy, jeżeli odbierze od niego przysięgę jeden z tych komendantów.

Do § 50., ust. 3.

Sądy brygady mają w razie, jeśli występują jako sądy korpusu majtków, nazwę: „Sąd brygady jako sąd korpusu majtków w . . . .“, sądy korpusu majtków, jeśli występują jako sądy brygady, nazwę: „Sąd korpusu majtków jako sąd brygady w . . . .“.

Do § 53., ust. 5.

1. Komenderowanie przewodniczącego i asesora stanu żołnierskiego do sądu wojennego odbywa się w drodze wojskowej komendy stacyjnej.

2. Co do oddziałów wojsk i zakładów, mających w garnizonie przynajmniej taki etat oficerów stanu żołnierskiego, jaki jest potrzebny do prawidłowego obsadzenia sądu wojennego brygady (§ 53., ust. 1), zestawia komenda stacyjna wojskowa na początku każdego roku według pewnego oznaczonego porządku kolejnego specyalny wykaz, który należy utrzymywać w ewidencyi i w którym uwidoczniony ma być również język pułkowy poszczególnych oddziałów wojska.

Przy oznaczaniu porządku kolejnego należy etat oficerów przy poszczególnych oddziałach wojska (zakładach) uwzględniać w ten sposób, że pewien oddział wojskowy (zakład) ma wchodzić częściej do porządu kolejnego w takim stosunku, w jakim on posiada większą ilość osób z stopniami wojskowymi, potrzebnymi do obsadzenia sądu wojennego. Oddziały wojska, które w ciągu roku z garnizonu ustępują, należy w wykazie skreślić, natomiast nowo przybyłe wpisać do wykazu stosownie do postanowień powyższych.

3. Oddziały wojska i zakłady, wciągnięte do spisu przez wojskową komendę stacyjną, winny prowadzić listę odkomenderowania co do osób, komenderowanych przez nie do sądu wojennego brygady (§ 53., ust. 1.). Listę tę należy założyć na początku każdego roku i utrzymywać ją w ewidencyi. Oficerów, w ciągu roku odeszłych, należy w liście skreślić, nowo przybyłych stosownie do ich rangi do listy wpisać. Jeżeli w garnizonie ma swą siedzibę urzędową także sąd dywizyi a oddział wojska lub zakład przeznaczony jest również do dostarczania członków do sądu wojennego dywizyi (postanowienia wykonawcze do § 55.), wówczas należy co do osób, komenderowanych do sądów wojennych brygady i dywizyi, założyć w odnośnym oddziale (zakładzie) jednolitą listę odkomenderowania.

W liście odkomenderowania mają być wyraźnie oznaczeni ci oficerowie, którzy władają w zupełności językiem pułkowym.

4. Do listy odkomenderowania należy z wyjątkiem oficerów sądu i ich zastępców wpisać oficerów odpowiednich stopni wojskowych w porządku kolejnym ich rangi, o ile oni nie są ustawowo wyłączeni od urzędu sędziowskiego.

5. Komenderowanie oddziałów wojska i zakładów odbywa się według oznaczonego w wykazie porządku kolejnego, od którego odstąpić można tylko z ważnych powodów, a to w szczególności wówczas, jeżeli oddział wojskowy (zakład) doznał wywołanej służbą przeszkody. W przypadkach takich należy do dostarczenia członków sądu wojennego przeznaczyć zawsze najbliższy z kolei oddział wojskowy (zakład), co do którego nie zachodzi żadna przeszkoda. Od porządku kolejnego należy odstąpić wówczas, jeżeli rozprawa ma być przeprowadzona w języku różnym od języka służbowego a komenderowany oddział (zakład) nie potrafi złożyć sądu wojennego, któryby znał język rozprawy. W przypadku takim należy komenderować sąd wojenny z tego z kolei najbliższego oddziału wojskowego (zakładu), który może złożyć sąd wojenny, znający język rozprawy.

Jeżeli żaden oddział (zakład) garnizonu nie może odkomenderować sądu wojennego, posiadającego odpowiednie wiadomości językowe, natenczas odkomenderowanie odbywa się według pierwotnej kolei, uwidocznionej w wykazie.

Jeżeli sąd zażądał ze względu na postanowienia § 53., ustęp 4. i § 97. na przewodniczącego sądu wojennego oficera pewnego oznaczonego stopnia wojskowego (pewnej oznaczonej rangi) a powołany z kolei oddział (zakład) nie ma do dyspozycyi oficera w takim stopniu lub w stopniu bezpośrednio wyższym (§ 53., ust. 2), natenczas należy wezwać do odkomenderowania sądu wojennego najbliższy z kolei oddział (zakład).

6. Oddziały wojska (zakłady) należy przy komenderowaniu zawiadomić o imieniu i nazwisku, stopniu wojskowym i oddziale etatowym oskarżonego, jakoteż o tem, w jakim języku będzie się odbywała rozprawa. Oddziałom wojska (zakładom) należy również donieść o okolicznościach, które w danym razie wykluczają pewne oznaczone osoby od urzędu sędziowskiego.

7. W razie przerwania lub odroczenia rozprawy głównej (§ 319.) winno się przeznaczyć do dostarczenia członków sądu wojennego dla nowo wyznaczonej rozprawy głównej tensam oddział wojskowy (zakład), który odkomenderował był członków sądu wojennego do pierwszej rozprawy głównej.

8. Komenderowanie poszczególnych członków sądu wojennego odbywa się przy oddziałach wojska i zakładach w porządku kolejnym, uwidocznionym w liście odkomenderowania. Od tego porządku kolejnego można odstąpić tylko z ważnych powodów, a to w szczególności wówczas, jeżeli wydarzyła się przeszkoda z ważnych względów służbowych lub pozasłużbowych albo zachodzi przyczyna wyłączenia po myśli §§ 109. do 111. Porządek kolejny należy również pominąć wówczas, jeżeli rozprawa ma być przeprowadzona w języku różnym od języka służbowego a powołany na zasadzie kolei nie całkiem włada tym językiem.

W przypadkach takich należy odkomenderować tego, który jest w liście odkomenderowania zaraz po nim wymieniony, jeżeli jednak rozprawa ma być przeprowadzona w języku różniącym się od języka służbowego, tego, który w liście odkomenderowania jest zaraz po nim wymieniony a włada tym językiem.

Z zarządzenia, wydanego w § 53., ust. 2., można zrobić użytek tylko w razie braku stopni służbowych, potrzebnych do prawidłowego obsadzenia sądu wojennego (§ 53., ust. 1.), w którym to przypadku można odkomenderować do sądu wojennego na przewodniczącego i asesorów zamiast brakujących stopni wojskowych oficerów bezpośrednio wyższego lub bezpośrednio niższego stopnia.

9. Oficerów, przeciw którym wdrożone zostało postępowanie sądowo-karne lub postępowanie przed radą honorową, należy przy komenderowaniu pomijać.

10. Imiona i nazwiska oraz stopnie służbowe odkomenderowanych oficerów winny oddziały wojskowe (zakłady) oznajmić bezzwłocznie sądowi brygady.

11. Do dalszego prowadzenia przerwanej lub odroczonej rozprawy głównej (§ 319.) należy odkomenderować tych samych członków sądu wojennego, którzy współdziałali przy pierwszej rozprawie.

Jeżeli to jest niemożliwe, należy o przeszkodzie oraz o jej przypuszczalnem trwaniu bezzwłocznie zawiadomić bezpośrednio sąd brygady.

12. Do rozpraw odbywających się w sądach wojennych brygady przeciw osobom należącym do marynarki, należy powoływać z reguły przewodniczącego i asesora stanu żołnierskiego z marynarki wojennej.

13. Komendy stacyjne marynarki w siedzibie sądu, powołanego do wykonywania sądownictwa karnego nad osobami marynarki, winny prowadzić listę odkomenderowania co do znajdujących się w garnizonie czynnych oficerów sztabowych i oficerów wyższych stanu żołnierskiego marynarki wojennej. Listy te należy założyć na początku każdego roku i utrzymywać je w ewidencyi. Oficerów, odeszłych w ciągu roku, należy w listach skreślić, nowo przybyłych stosownie do ich rangi do listy wpisać. Co do każdego oficera należy przytoczyć, którym z języków krajowych obok języka służbowego on w zupełności włada.

Komenderowanie przewodniczącego i asesora stanu żołnierskiego marynarki wojennej uskutecznia komenda stacyjna marynarki.

Zresztą mają analogiczne zastosowanie powyższe punkty 4. i 8. do 11.

14. Jeżeli oskarżenie ma za przedmiot naruszenie subordynacyi albo jeżeli tłumaczenie się oskarżonego polega na tem, że został spowodowany do czynu karygodnego przez niezgodne z przepisami zachowanie się przełożonego, wówczas nie można powoływać do sądu wojennego w charakterze przewodniczącego lub asesora osób, będących podwładnymi tego przełożonego, przeciw któremu popełnione zostało naruszenie subordynacyi albo skierowane jest zeznanie obwinionego. Wyjątek jest tylko wtedy dopuszczalny, gdyby w inny sposób nie można było przy sądzie utworzyć sądu wojennego; prawo do uchylenia, przysługujące obwinionemu, pozostaje nienaruszone.

15. Wszystkie akta, odnoszące się do komenderowania przewodniczącego i asesora stanu żołnierskiego do sądów wojennych brygady, winny być trakto- wane jako pilne. Z reguły nie należy przestrzegać drogi służbowej.

Do § 54., ust. 3.

Sądy dywizyi mają w razie, jeśli występują jako sądy admiralskie, nazwę: „Sąd dywizyi jako sąd admiralski w . . . .“, sądy admiralskie, jeśli występują jako sądy dywizyi, nazwę: „Sąd admiralski jako sąd dywizyi w . . . .“.

Do § 55.

1. Komenderowanie przewodniczącego i asesorów stanu żołnierskiego do sądu wojennego odbywa się, o ile chodzi o oficerów sztabowych i oficerów wyższych, w drodze wojskowej komendy stacyjnej.

2. Komenderowanie jenerałów-majorów i feldmarszałków-poruczników do sądu wojennego uskutecznia wojskowa komenda terytoryalna, komenderowanie jenerałów piechoty (jenerałów konnicy, jenerałów-zbrojmistrzów) Ministerstwo wojny.

3. Co do oddziałów wojska i zakładów, mających w garnizonie przynajmniej taki etat oficerów sztabowych i oficerów wyższych stanu żołnierskiego, jaki jest potrzebny do prawidłowego obsadzenia sądu wojennego dywizyi dla osoby ze stanu szeregowców (§ 55., ust. 2., punkt 1.), zestawia komenda stacyjna wojskowa z początkiem każdego roku według pewnego oznaczonego porządku kolejnego specyalny wykaz, który należy utrzymywać w ewidencyi i w którym uwidoczniony ma być również język pułkowy poszczególnych oddziałów wojska.

Przy oznaczaniu porządku kolejnego należy etat oficerów przy poszczególnych oddziałach wojska (zakładach) uwzględniać w ten sposób, że pewien oddział wojskowy (zakład) ma częściej wchodzić do porządku kolejnego w takim stosunku, w jakim on posiada większą ilość stopni wojskowych, potrzebnych do obsadzenia sądu wojennego dla szeregowców. Oddziały wojska, które w ciągu roku z garnizonu ustępują, należy w wykazie skreślić, natomiast nowo przybyłe wpisać do wykazu stosownie do postanowień powyższych.

4. Komenderowanie tych oddziałów wojska i zakładów do sądów wojennych dywizyi oraz komenderowanie członków sądu wojennego przez oddziały wojskowe (zakłady) odbywa się podobnie jak komenderowanie do sądów wojennych brygady (pkty. 3. do 11. i 14. postanowień wykonawczych do § 53., ust. 5.) z tą zmianą, że w razie, jeżeli pewien oddział wojskowy (zakład) nie rozporządza wcale albo nie w dostatecznej ilości stopniami wojskowymi, potrzebnymi do obsadzenia sądu wojennego dla oficera

lub osoby równorzędnej, winna komenda stacyjna wojskowa wezwać do odkomenderowania brakujących najbliższy z kolei oddział wojskowy (zakład).

Przy komenderowaniu członków sądu wojennego należy następnie przestrzegać także przepisu § 55, ustęp ostatni, według którego żaden z członków sądu wojennego z wyjątkiem kierującego rozprawą nie może być niższy stopniem od oskarżonego.

5. Komenda terytoryalna wojskowa zestawia z początkiem każdego roku osobną, w ewidencyi utrzymywać się mającą listę, do której należy wciągnąć według stopni wojskowych w porządku ich rangi jenerałów-majorów i feldmarszałków-poruczników okręgu terytoryalnego, będących w służbie w wojsku wspólnem. Odchodzących w ciągu roku jenerałów-majorów i feldmarszałków-poruczników należy w liście skreślić, nowo przybyłych stosownie do ich rangi do listy wpisać. Do odkomenderowania tych osób do sądów wojennych dywizyi mają analogiczne zastosowanie przepisy, istniejące co do komenderowania przez oddziały wojskowe oficerów sztabowych i oficerów wyższych.

Jeżeli komenda terytoryalna wojskowa nie rozporządza taką ilością jenerałów, jaka jest potrzebna do utworzenia sądu wojennego, winna w sprawie odkomenderowania brakujących zwrócić się do Ministerstwa wojny.

6. Do zakładania i prowadzenia listy odkomenderowania co do jenerałów piechoty (jenerałów konnicy, jenerałów-zbrojmistrzów) i do odkomenderowania ich przez Ministerstwo wojny do sądów wojennych dywizyi należy analogicznie stosować postanowienia pktu 5.

7. Do rozpraw odbywających się w sądach wojennych dywizyi przeciw osobom, należącym do marynarki, należy powoływać z reguły przewodniczącego i asesora stanu żołnierskiego z marynarki wojennej.

8. Co do komenderowania oficerów sztabowych i oficerów wyższych marynarki wojennej stosować należy pkt. 13. postanowień wykonawczych do § 53., ust. 5.

Komenderowanie oficerów eskadry do sądu wojennego uskutecznia ministerstwo wojny, sekcya marynarki, w którem prowadzi się listę odkomenderowania co do wszystkich oficerów eskadry stosownie do postanowień (pkt. 13. postanowień wykonawczych do § 53., ust. 5.), obowiązujących w sprawie prowadzenia list oficerów sztabowych i oficerów wyższych.

Przepis § 55., ust. ostatni, według którego żaden z członków sądu wojennego, z wyjątkiem kierującego rozprawą, nie może być niższy stopniem od oskarżonego, winien być przestrzegany.

9. Wszystkie akta, odnoszące się do komenderowania przewodniczącego i asesorów stanu żołnierskiego do sądów wojennych dywizyi, winny być traktowane jako pilne. Z reguły należy pomijać przestrzeganie drogi służbowej.

Do § 56.

1. Komenderowanie członków sądu wojennego, nie należących do stanu żołnierskiego, z wyjątkiem oficerów dla służby sprawiedliwości (pkt. 3.), uskutecznia wojskowa komenda stacyjna, jeżeli jednak w garnizonie nie ma do rozporządzenia potrzebnych stopni służbowych, wojskowa komenda terytoryalna. Jeżeli w obrębie urzędowania tej ostatniej nie ma do rozporządzenia osób wymaganych stopni wojskowych, uskutecznia odkomenderowanie Ministerstwo wojny.

2. Wojskowa komenda stacyjna komenderuje zawsze z pośród osób, należących do garnizonu, rangą najstarszych, wojskowa komenda terytoryalna i Ministerstwo wojny natomiast osoby, przebywające najbliżej od siedziby sądu, w razie takiej samej odległości te osoby, które w odnośnych stopniach wojskowych są rangą najstarsi.

3. Komenderowanie oficera dla służby sprawiedliwości na członka sądu wojennego do rozprawy głównej przeciw duchownemu wojskowemu lub oficerowi dla służby sprawiedliwości (§ 56., zdanie ostatnie) uskutecznie wojskowa komenda terytoryalna, zaś w razie, jeżeli ona nie ma do rozporządzenia osób wymaganych stopni wojskowych, Ministerstwo wojny.

4. Komenderowanie do sądu admiralskiego członków sądu wojennego marynarki wojennej, nie należących do stanu żołnierskiego, uskutecznia urząd admiralski portowy w Pola, który przeznacza zawsze z pośród odnośnych stopni wojskowych w Pola rangą najstarszych. Jeżeli w Pola nie ma do rozporządzenia osób z wymaganymi stopniami wojskowymi, uskutecznia odkomenderowanie Ministerstwo wojny, sekcya marynarki, według zasad, przytoczonych w punkcie 2.

5. Pkt. 9. postanowień wykonawczych do § 55. ma zastosowanie.

Do § 58., ust. 2.

W sprawie komenderowania oficera dla służby sprawiedliwości mają zastosowanie postanowienia wykonawcze do § 56., pkty 3. do 5.

Do § 59.

Komenderowanie członków stanu żołnierskiego do sądu odwoławczego odbywa się w taki sam sposób, jak komenderowanie do sądu wojennego przy sądzie dywizyi jako sądzie I. instancyi.

Do § 63.

O złożeniu przysięgi przez prezydenta i wiceprezydentów Najwyższego Trybunału wojskowego należy spisać protokół. Protokół ten winien podpisać składający przysięgę, kierujący prezydent

senatu i sekretarz Najwyższego Trybunału wojskowego.

Do § 67., pkt 1.

Do rozpraw przeciw osobom marynarki należy powoływać członków senatu, należących do stanu żołnierskiego, zasadniczo z marynarki wojennej.

Do § 71.

1. Komenderowanie pułkowników stanu żołnierskiego, jenerałów-majorów i feldmarszałków-poruczników uskutecznia wojskowa komenda terytoryalna w siedzibie Najwyższego Trybunału wojskowego, komenderowanie jenerałów piechoty (jenerałów konnicy, jenerałów-zbrojmistrzów) Ministerstwo wojny, komenderowanie kapitanów okrętu liniowego i oficerów eskadry Ministerstwo wojny, sekcya marynarki.

2. Wojskowa komenda terytoryalna w siedzibie Najwyższego Trybunału wojskowego zestawia na początku każdego roku osobną w ewidencyi utrzymywać się mającą listę, do której wciągnąć należy według stopni wojskowych w porządku ich rangi należących do garnizonu czynnych pułkowników, jenerałów-majorów i feldmarszałków-poruczników, którzy służą w wojsku wspólnem i są do rozporządzenia celem wykonywania funkcyi sędziowskich w Najwyższym Trybunale wojskowym. Odchodzących w ciągu roku pułkowników, jenerałów-majorów i feldmarszałków-poruczników należy w liście skreślić, nowo przybyłych stosownie do ich rangi do listy wpisać.

3. Komenderowanie do Najwyższego Trybunału wojskowego odbywa się według kolei, wynikającej z listy, feldmarszałków-poruczników odkomenderowuje się jednak tylko wówczas, jeżeli powołanie jenerałów tego stopnia jest potrzebne ze względu na postanowienia § 71., ust. 1. celem prawidłowego złożenia senatu.

4. Od tej kolei można odstąpić tylko z ważnych powodów, a to w szczególności wówczas, jeżeli wydarzyła się przeszkoda z ważnych względów służbowych lub pozasłużbowych albo zachodzi przyczyna wyłączenia po myśli §§ 109. do 111. W przypadkach takich należy odkomenderować tego, który jest wymieniony najbliżej w liście odkomenderowania.

5. Ministerstwo wojny zestawia na początku każdego roku osobną w ewidencyi utrzymywać się mającą listę, do której wciągnąć należy w porządku ich rangi jenerałów piechoty (jenerałów konnicy, jenerałów-zbrojmistrzów), służących w wojsku wspólnem w siedzibie Najwyższego Trybunału wojskowego i będących do rozporządzenia celem wykonywania funkcyi sędziowskich przy tym Trybunale wojskowym. Jenerałów piechoty (jenerałów konnicy, jenerałów-zbrojmistrzów), odchodzących w ciągu roku, należy w liście skreślić, nowo przybyłych stosownie do ich rangi do listy wpisać.

6. Co do kapitanów okrętu liniowego i oficerów eskadry, pozostających w służbie w siedzibie Najwyższego Trybunału wojskowego, prowadzi Ministerstwo wojny, sekcya marynarki, listę odkomenderowania według postanowień, zawartych w pkcie 5.

7. Co do komenderowania do Najwyższego Trybunału wojskowego osób wymienionych w pktach 5. i 6. stosuje się analogicznie postanowienia pktów 3. i 4.

Do § 81., ust. 4.

Od osób wojskowych, przydzielonych sądowi lub prokuratorowi wojskowemu (oficerowi sądu) w charakterze stałych protokolantów, odbierze przysięgę kierownik sądu. O odebraniu przysięgi należy spisać protokół. Protokół podpisuje składający przysięgę i kierownik sądu.

Rota przysięgi opiewa: „Przysięgam Panu Bogu Wszechmocnemu i Wszechwiedzącemu, iż będę wypełniał obowiązki protokolanta wiernie i zachowam tajemnicę. Tak mi Panie Boże dopomóż!"

Do § 84.

Od tłumaczy, stale zatrudnionych w sądzie, odbierze przysięgę kierownik sądu. O odebraniu przysięgi należy spisać protokół. Protokół ten winien podpisać składający przysięgę i kierownik sądu.

Rota przysięgi opiewa: „Przysięgam Panu Bogu Wszechmocnemu i Wszechwiedzącemu, iż będę tłumaczył wiernie i sumiennie. Tak mi Panie Boże dopomóż!"

Do § 85.

Co do wzywania tłumaczy, nie należących do czynnych osób wojskowych, stosują się analogicznie postanowienia wykonawcze do § 184. ust. 2.

Jeśli chodzi o zastosowanie środków przymusowych wobec czynnych osób wojskowych, którzy mają być użyci w sądzie w charakterze tłumaczy, stosują się analogicznie pkty. 1. do 6. postanowień wykonawczych do § 193., ust. 1. do 3. i do § 208.

Do § 89., ust. 1.

1. Obwiniony, znajdujący się na wolnej stopie, skoro obiera sobie obrońcę, winien sam starać się o to, aby tenże obronę przyjął. Jeżeli jednak obwiniony należy do czynnych szeregowców albo do czynnych gażystów, nie zaliczonych do żadnej klasy rangi, wówczas może on w razie, skoro obierze sobie na obrońcę jedną z osób, wymienionych w § 91., ust. 1., pkty 1. lub 2.,

wymienić ją także swojej przełożonej komendzie lub właściwemu sądowi albo w toku prokuratorskiego postępowania badawczego prokuratorowi wojskowemu (oficerowi sądu). Przełożona komenda, sąd lub prokurator wojskowy (oficer sądu) zarządza następnie sam zasięgnięcie zgody wybranego i zezwolenia jego przełożonej komendy wojskowej (władzy służbowej).

2. Obwiniony, znajdujący się w areszcie, może o wyborze, uczynionym co do osoby obrońcy, donieść albo oficerowi (oficerowi inspekcyjnemu), któremu poruczono kierownictwo wojskowego domu więziennego, albo sądowi albo też w toku prokuratorskiego postępowania badawczego prokuratorowi wojskowemu (oficerowi sądu). W przypadku tym należy do sądu względnie do prokuratora wojskowego (oficera sądu) dalsze zarządzenie co do objęcia obrony przez wybranego.

3. W razie, jeżeli obrona jest według § 88. ust. 1. konieczna, winien wybrany przez obwinionego obrońca po objęciu obrony donieść o tem natychmiast sądowi, skoro tenże nie wydał już zarządzeń co do objęcia obrony po myśli pktów 1. lub 2.

4. Zachowanie drogi służbowej nie jest potrzebne.

5. Obrońca, wybrany przez obwinionego, winien wykazać się pełnomocnictwem wobec sądu względnie w toku prokuratorskiego postępowania badawczego wobec prokuratora wojskowego (oficera sądu), jeżeli powierzenie jemu obrony nie zostanie udowodnione w inny wiarogodny sposób.

Do § 92.

1. Adwokaci i nieczynni oficerowie dla służby sprawiedliwości, starający się o wpisanie na listę obrońców wojskowych, mają nadesłać swoje podania wprost do Ministerstwa obrony krajowej. W podaniu należy uwidocznić, czy kandydat jest lub był oficerem lub osobą równorzędną stanu nieczynnego siły zbrojnej (żandarmeryi) i jakimi językami włada. Kandydaci, pozostający w służbie państwowej, mają wykazać się zezwoleniem swej przełożonej władzy służbowej.

2. O wpisaniu adwokatów na listę obrońców wojskowych rozstrzyga Ministerstwo obrony krajowej w porozumieniu z Ministerstwem sprawiedliwości i Ministerstwem wojny.

3. Przy pierwszem zestawieniu listy obrońców wojskowych zażąda Ministerstwo sprawiedliwości za pośrednictwem izb adwokackich przedłożenia podań tych adwokatów, którzy starają się o wpisanie na listę obrońców wojskowych.

Izby adwokackie przedkładają podania Ministerstwu sprawiedliwości wraz z swymi wnioskami.

Na przyszłość będzie Ministerstwo sprawiedliwości żądało od właściwych izb adwokackich oświadczenia się co do podań adwokatów, starających się o wpisanie na listę obrońców wojskowych.

4. Osoby, wpisane na listę obrońców wojskowych, otrzymają dla swej legitymacyi dekret Ministerstwa obrony krajowej.

5. Co do obrońców, dopuszczonych przy sądach liniowych w królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych, sporządzi Ministerstwo obrony krajowej listę, listę obrońców wojskowych, i będzie utrzymywało ją w ewidencyi. W liście tej będą również uwidocznione wiadomości językowe poszczególnych obrońców.

6. Na początku każdego roku należy listę obrońców wojskowych przesłać wszystkim sądom wspólnej siły zbrojnej oraz izbom adwokackim. Sądy winny utrzymywać tę listę do wolnego przeglądu.

Do § 93. i 94.

1. O wykreśleniu adwokata, wpisanego na listę obrońców wojskowych, z listy adwokatów, o zarządzeniu przeciw niemu czasowego wstrzymania wykonywania adwokatury, zawieszeniu go w wykonywaniu adwokatury albo wdrożeniu przeciw niemu dochodzenia przez cywilny sąd karny lub o wniesieniu wprost oskarżenia będą izby adwokackie donosiły bezzwłocznie Ministerstwu obrony krajowej.

2. Jeżeli jedna z władz wojskowych dowie się o okolicznościach, mogących spowodować wykreślenie osoby, wpisanej na listę obrońców wojskowych, winien donieść o tem bezzwłocznie Ministerstwu wojny.

3. Jeżeli chodzi o wykreślenie adwokata z listy obrońców wojskowych z powodu, przytoczonego w § 93., ust. 2., pkt. 2., wówczas przed wydaniem orzeczenia należy porozumieć się z Ministerstwem sprawiedliwości, które wysłucha właściwą izbę adwokacką.

Do § 120., ust. 2.

Uwierzytelnianie odpisów uskutecznia u prokuratora wojskowego (oficera sądu) on sam lub jego zastępca, zaś w sądach i u generalnego prokuratora wojskowego urzędnik wojskowej kancelaryi sądowej, któremu poruczono kierownictwo kancelaryi, gdzie nie ma przydzielonego takiego urzędnika, oficer dla służby sprawiedliwości.

Uwierzytelnienie odbywa się w następującej formie:

„Zgodność odpisu stwierdza się.

Data. Podpis prokuratora wojskowego
L. S. (oficera sądu).“

albo

„Zgodność odpisu stwierdza się.

Z kancelaryi c. i k. Najwyższego Trybunału wojskowego (c. i k. generalnego prokuratora wojskowego, c. i k. sądu dywizyi w . . . . . .).

Data. Podpis naczelnika kancelaryi.“

L. S.

albo

„Zgodność odpisu stwierdza się.

Z c. i k. Sądu brygady (dywizyi)

w. . . . .

Data. Podpis oficera dla służby sprawiedliwości“.

L. S.

Do § 122., ust. 2. i 3.

Doręczenia dla osób, wymienionych w § 122., ust. 2., uskutecznia się albo bezpośrednio przez posłańców albo za pośrednictwem poczty lub władzy gminnej (władzy bezpieczeństwa).

Doręczenia dla osób, wymienionych w § 122., ust 3., uskutecznia się albo przez pocztę albo za pośrednictwem władzy gminnej (władzy bezpieczeństwa).

Jeżeli doręczenie dla osób w § 122., ust. 2. i 3. wymienionych nie da się uskutecznić w sposób w poprzednich ustępach podany albo połączone jest z trudnościami, natenczas należy poprosić o doręczenie sąd powiatowy miejsca pobytu dotyczącej osoby, powołany do sprawowania sądownictwa karnego.

W prośbie o doręczenie należy zaznaczyć, czy doręczenie musi nastąpić do rąk własnych, czy nie.

Do § 125., ust. 3.

1. Poświadczenie służbowe co do przeszkody, spowodowanej służbą wojskową, wydaje komendant wojskowy (przełożony) wnioskodawcy. Do wydania poświadczenia nie potrzeba koniecznie, aby interesowana osoba była zajęta służbowo w ciągu całego terminu, wystarczy raczej, że osoba ta w ostatnim dniu tego terminu i to w czasie, w którym można było zgłosić środek prawny (postanowienia wykonawcze do § 324., ust. 2), doznała w tem przeszkody, spowodowanej służbą wojskową lub odpadnięciem raportu. Rodzaj przeszkody należy w poświadczeniu zaznaczyć.

2. Jeżeli wnioskodawca powołuje się na to, iż przełożony odmówił mu bezprawnie wydania poświadczenia, winna władza, powołana do rozstrzygnienia, zasięgnąć przed rozstrzygnięciem prośby opinii tego przełożonego.

Do § 131., ust. 1., § 142., ust. 1., § 145., ust. 1. i § 244., ust. 2.

Jeżeli trzeba prosić o pomoc prawną sąd karny cywilny, natenczas prosząca władza winna zwrócić się do tego sądu powiatowego,*) powołanego do sprawowania sądownictwa karnego, w którego okręgu ma być czynność urzędowa przedsięwzięta.

Do § 133., ust. 2. do 4.

Władze cywilne przedsiębiorą czynności urzędowe w budynkach i ubikacyach wojskowych lub przez wojsko zajętych po poprzedniem zawiadomieniu komendanta tych przedmiotów. Przy czynności urzędowej ma być obecny wspomniany komendant albo ten oficer lub osoba z nim równorzędna, których wyznaczy komendant albo wojskowa władza miejscowa.

Do § 147.

Przedstawienie do kierownika sądu wnosi się ustnie lub pisemnie — czynni szeregowcy i gażyści, nie zaliczeni do żadnej klasy rangi, zawsze ustnie — albo na ręce kierownika sądu albo też u władz, wspomnianych w § 324., ust. 2. do 4.

Przeciw rozstrzygnięciu kierownika sądu nie ma dalszego środka prawnego.

W sprawie zarządzeń, zaniedbań lub przypadków zwłoki ze strony prokuratora wojskowego lub oficera sądu można wnieść zażalenie do komendanta, właściwego do sprawowania nadzoru, któremu dotyczący prokurator wojskowy lub oficer sądu jest przydzielony (§ 327., ust. 2.).

Do § 154., ust. 4.

Za pomoc prawną, świadczoną sobie nawzajem przez sądy, komendy i organa wspólnej siły zbrojnej nie potrzeba zwracać kosztów.

Do § 171.

§ 171. nie narusza postanowień regulaminu służbowego dla c. i k. wojska i regulaminu służbowego dla c. i k. marynarki wojennej w sprawie aresztowań osób wojskowych przez przełożonych, wyższych, jak również przez organa inspekcyjne, patrole, straże wojskowe i posterunki.

Do §§ 171., 176. i 182.

Przed zarządzeniem aresztu tymczasowego lub śledczego należy zawsze badać starannie, czy zachodzą ustawowe warunki, usprawiedliwiające tego rodzaju zarządzenie (§§ 171. i 176.). Skoro ustaną warunki utrzymania aresztu, należy areszt tymczasowy lub śledczy natychmiast uchylić (§ 182).

Do § 173., ust. 2.

1. Oficerom i osobom równorzędnym odbiera się w razie aresztowania broń tylko wtedy, jeśli to jest koniecznie potrzebne.

2. Jeżeli organ policyjny lub jakiś inny organ bezpieczeństwa dostawi oficera lub osobę równorzędną do władzy policyjnej (władzy bezpieczeństwa), należy w razie koniecznej potrzeby,

*) W mieście Rjece z obszarem należy pod „sądem powiatowym“ rozumieć sędziego samoistnego w Rjece.

wywołanej okolicznościami, przytrzymać doprowadzonego unikając o ile możności wszelkiej senzacyi i zachowując należące się oficerowi względy, oraz celem wydania dalszych zarządzeń uczynić bezzwłocznie doniesienie do najbliższej władzy wojskowej i zawiadomić ją o przyczynie i okolicznościach towarzyszących przytrzymaniu. Jeżeli zawieszenie aresztu tymczasowego nad przytrzymanym nie jest bezwarunkowo konieczne, należy go natychmiast wypuścić na wolność i postąpić dalej po myśli § 133., ust. 1.

Do § 173., ust. ostatni.

Pod „władzami wojskowemi" należy rozumieć tutaj oddział etatowy aresztowanego, miejscową władzę wojskową, tudzież straże wojskowe i oficerów inspekcyjnych.

Do §§ 179. do 181.

Bliższe postanowienia o wykonaniu aresztu śledczego zawarte są w przepisach dla wojskowych domów więziennych, tudzież w przepisach dla domu więziennego marynarki w Pola i regulaminie służbowym dla c. i k. marynarki wojennej.

Do § 184., ust. 2.

Świadków, nie należących do czynnych osób wojskowych, należy wzywać wprost przez posłańców, jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem. W innych przypadkach doręcza się wezwanie za pośrednictwem poczty lub władzy gminnej (władzy bezpieczeństwa). Jeżeli doręczenie nie da się w ten sposób uskutecznić albo połączone jest z trudnościami, należy zwrócić się z prośbą o doręczenie do tego sądu powiatowego w miejscu pobytu świadka, który powołany jest do sprawowania sądownictwa karnego.

Wzywanie świadków, nie podlegających sądownictwu karnemu liniowemu lub obrony krajowej, z innego państwa Monarchii należy uskuteczniać za pośrednictwem sądu, powołanego do wykonywania sądownictwa karnego w miejscu pobytu świadka. Nie należy jednak zagrażać ustawowymi środkami przymusowymi na wypadek niejawienia się. Jeżeli wezwany nie stawi się dobrowolnie, a jego osobiste jawienie się jest konieczne, należy uczynić doniesienie do Ministerstwa wojny. Te same przepisy stosuje się w stosunkach z Bośnią i Hercegowiną.

Postanowienia drugiego ustępu mają zastosowanie w stosunkach z obcemi państwami, jeżeli nie jest potrzebne pośrednictwo w drodze dyplomatycznej.

Jeżeli żąda się od sądu powiatowego doprowadzenia lub ukarania nieposłusznego świadka albo od władzy policyjnej (władzy bezpieczeństwa) doprowadzenia takiego świadka, należy przed wezwaną władzą wykazać zapomocą dowodu doręczenia, że świadek został należycie wezwany.

Do § 193., ust. 1. do 3. i do § 208.

1. Przeciw czynnym osobom wojskowym, które wzbraniają się bez ustawowego powodu złożyć świadectwo lub współdziałać przy oględzinach w charakterze rzeczoznawców, odmawiają wydania orzeczenia lub złożenia przysięgi w charakterze świadków lub rzeczoznawców, należy zastosować jako środki przymusowe te rodzaje kar aresztu dyscyplinarnego, które dopuszczalne są według przepisów dyscyplinarnych, z wyjątkiem aresztu ścisłego, na morzu z wyjątkiem ciemnicy. Każdorazowe ukaranie nie może przekraczać najwyższego wymiaru, przewidzianego w przepisach dyscyplinarnych.

2. O wymiarze i rozpoczęciu kary należy donieść sądowi, który zarządzi ponowne dostawienie świadka lub rzeczoznawcy po odbyciu kary, jeżeli przesłuchanie nie stało się w międzyczasie zbyteczne.

3. Jeżeli taki świadek lub rzeczoznawca jeszcze w czasie wykonania kary aresztu oświadczy, że nie obstaje dalej przy swem wzbranianiu się, należy o tem bezzwłocznie sąd zawiadomić.

4. Jeżeli świadek lub rzeczoznawca dodatkowo złożył świadectwo, wziął udział w oględzinach, wydał orzeczenie lub wykonał przysięgę albo jeżeli przesłuchanie osoby takiej stało się zbędne lub postępowanie w odnośnej instancyi zakończone, winien sąd zawiadomić o tem bezzwłocznie przełożoną komendę i wstrzymać natychmiast wykonanie kary.

5. Zastosowanych według pktu. 1. środków przymusowych nie należy wpisywać do protokołu karnego.

6. Co do dyscyplinarnej kary aresztu, nałożonej jako środek przymusowy nie można wnieść zażalenia po myśli przepisów dyscyplinarnych. Ukaranemu przysługuje natomiast przewidziane w § 147. prawo do wniesienia przedstawienia lub zażalenia.

7. Postanowienia pktów. 1. do 6. mają do czynnych osób wojskowych analogiczne zastosowanie także wówczas, jeżeli wzbranianie się dotyczy złożenia świadectwa, współdziałania w charakterze rzeczoznawcy przy oględzinach lub wydania orzeczenia przed prokuratorem wojskowym lub oficerem sądu. Co do prawa do wniesienia zażalenia ma zastosowanie ust. 3. postanowień wykonawczych do § 147.

Do § 206., ust. ostatni.

Do wzywania rzeczoznawców, nie należących do czynnych osób wojskowych, mają analogiczne zastosowanie postanowienia wykonawcze do § 184., ust. 2.

Do § 209.

1. Od rzeczoznawców, stale przy sądzie ustanowionych, odbierze przysięgę kierownik sądu.

O złożeniu przysięgi należy spisać protokół. Protokół winien podpisać ten, kto przysięgę złożył, oraz kierownik sądu.

2. Rota przysięgi opiewa:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmocnemu i Wszechwiedzącemu, że zbadam starannie przedmiot oględzin, podam wiernie i dokładnie poczynione spostrzeżenia i wydam wywód oględzin i orzeczenie moje bezstronnie, według najlepszej wiedzy i sumienia oraz stosownie do zasad mej umiejętności (sztuki, rzemiosła). Tak mi Panie Boże dopomóż!"

Do § 224.

Co do utworzenia komisyi wojenno-naukowej obowiązują postanowienia następujące:

1. Po ukończeniu wyprawy wojennej lub jakiegoś innego zdarzenia wojennego, a w razie potrzeby jeszcze w czasie operacyi wojskowych ustanowi Ministerstwo wojny (Ministerstwo wojny, sekcya marynarki) po zasięgnięciu rozkazu Najjaśniejszego Pana conajmniej pięć osób wojskowych z pośród jenerałów (oficerów eskadry) i oficerów sztabowych, posiadających wymagane wiadomości i uzdolnienie, na rzeczoznawców w kwestyach wojenno-naukowych i poda ich imiona i nazwiska do powszechnej wiadomości.

2. W czasie pokoju ustanawia Ministerstwo wojny rzeczoznawców takich od przypadku do przypadku wskutek umotywowanego żądania sądu i na wniosek Najwyższego Trybunału wojskowego.

3. Komisya wojenno-naukowa składa się z trzech członków.

Z pośród ustanowionych rzeczoznawców wybiera obwiniony, właściwy komendant i sąd śledczy po jednym członku komisyi.

Jeżeli obwiniony nie uczyni użytku ze swego prawa do wyboru jednego rzeczoznawcy, wybiera tego rzeczoznawcę zamiast niego sąd śledczy.

4. Po dokonaniu wyboru składają członkowie komisyi w jednym ze sądów liniowych lub sądów marynarki przysięgę, przepisaną dla rzeczoznawców (§ 209.).

O złożeniu przysięgi należy spisać protokół. Protokół ten winien być podpisany przez rzeczoznawców i kierownika sądu i dołączony do aktów.

5. Przewodniczy z pośród tych trzech rzeczoznawców najstarszy rangą. Jemu oznacza też sąd udzielając wszystkich odnośnych aktów te pytania, na które żąda odpowiedzi, oraz przedmiot, co do którego ma być wydane orzeczenie.

Przewodniczący znosi się z sądem śledczym bezpośrednio i zwraca się jedynie do niego w sprawie potrzebnych jeszcze w danym razie wyjaśnień lub dochodzeń.

Odpowiedź na pytania musi być pod każdym względem umotywowana oraz podpisana przez trzech członków komisyi.

Jeżeli uchwała nie zapadnie jednomyślnie albo zapatrywania członków komisyi są podzielone w ten sposób, że żadne niema za sobą większości, wówczas podpisuje swe orzeczenie wraz z jego motywami w pierwszym przypadku rzeczoznawca, głosujący odmiennie od większości, w ostatnim przypadku każdy rzeczoznawca z osobna.

6. Jeżeli do ocenienia zawinienia przy rozbiciu się, osadzeniu na mieliźnie lub zderzeniu okrętów albo przy innych zajściach potrzebna jest znajomość żeglugi i służby morskiej, przeznaczy Ministerstwo wojny, sekcya marynarki, na umotywowany wniosek sądu pięciu oficerów marynarki, z których utworzy się komisyę, składającą się z trzech członków, do wydania orzeczenia (opinii techniczno-marynarskiej). Postanowienia pktu. 3. do 5. mają analogiczne zastosowanie.

Komisya jest upoważniona do przybierania urzędników technicznych.

7. Do członków komisyi mają zresztą analogiczne zastosowanie wszystkie postanowienia ustawy o postępowaniu karnem wojskowem, dotyczące rzeczoznawców.

Do § 226., ust. 2.

Co do zastosowania środków przymusowych do czynnych osób wojskowych celem wydania skonfiskowanych przedmiotów mają analogiczne zastosowanie postanowienia wykonawcze do § 193., ust. 1. do 3. i do § 208.

Do § 257.

1. Słuchaczy dopuszcza się w miarę rozporządzalnego miejsca. Jeżeli należy się spodziewać natłoku większego, aniżeli rozporządzalne miejsce na to zezwala, może kierownik sądu zarządzić dopuszczanie słuchaczy za kartami.

Przy wydawaniu kart winno się o ile możności uwzględniać najbliższych krewnych obwinionego, jeśli przeciw temu nie przemawiają szczególne wątpliwości.

Kierownik sądu może osobom, które ze względu na swój zawód odwiedzają często rozprawy sądowe, wydawać stałe karty wstępu z ważnością na czas dłuższy, najdalej jednak do końca roku kalendarzowego. Kierownik sądu może takie karty każdego czasu bez podania powodów odebrać albo uznać za nieważne.

2. W chwili wejścia sądu wojennego do sali rozpraw, w czasie odbierania przysięgi oraz ogłaszania uchwał i wyroków winni wszyscy obecni powstać z miejsc.

Do §§ 266. do 268., oraz 270. i 272.

1. Przewodniczący sądu wojennego ma takie prawo karania w drodze dyscyplinarnej, jakie przysługuje komendantowi jednego z oddziałów wojskowych.

Przeciw ukaraniu dyscyplinarnemu, które przewodniczący zarządził, idzie zażalenie do jego przełożonej komendy.

2. Jeżeli osoba, która stała się winną kary, jest w tym samym lub w wyższym stopniu, winien przewodniczący donieść o danym wypadku przełożonej komendzie odnośnej osoby.

Do §§ 269. i 280., ust. ostatni.

1. Kosztami rozprawy głównej są wydatki w gotówce, urosłe dla zarządu wojskowego. Sądy winny do kosztów, pokrytych z swej zaliczki pieniężnej, doliczyć także koszta, zarachowane przez inne oddziały wojskowe. Informacyi o wysokości tych kosztów winny sądy zasięgnąć u oddziałów wojskowych. Pozycyę dochodu, dotyczącą tych kosztów, należy umotywować w swoim czasie szczegółowem obliczeniem.

2. Jeżeli kosztów nie można zaraz cyfrowo ustalić, może sąd dostarczyć wykazu kosztów później; okoliczność tę należy w uchwale przytoczyć.

Termin do wniesienia zażalenia do Najwyższego Trybunału wojskowego rozpoczyna się w takim razie od dnia doręczenia wykazu kosztów.

Do § 274.

1. Jeżeli przewodniczący lub jeden z sędziów stanu żołnierskiego zostanie uchylony lub wykluczony, natenczas należy w razie odbywania się rozprawy głównej w siedzibie urzędowej sądu zażądać zastępstwa bezpośrednio od tego oddziału wojskowego lub zakładu (od tej komendy stacyjnej marynarki), który dostarczył uchylonego względnie wykluczonego. Władza, do której się zwrócono, postąpi według pktu. 8. postanowień wykonawczych do § 53., ust. 5. Jeżeli władza ta nie może dostarczyć zastępstwa, należy zwrócić się w tym względzie do komendy stacyjnej wojskowej, która wezwie do dostarczenia zastępstwa najbliższy z kolei oddział wojskowy (zakład).

2. Jeżeli rozprawa główna nie odbywa się w siedzibie urzędowej sądu, natenczas kierownik rozprawy ma zwrócić się w sprawie dostarczenia zastępstwa do stacyjnej komendy wojskowej (marynarki) w miejscu rozprawy. Jeżeli ta komenda komenderowała uchylonego lub wykluczonego członka sądu wojennego, ma ona odkomenderować oficera tego samego stopnia, co uchylony lub wykluczony i to najbliższego z kolei rangi, jeśli taki jest do rozporządzenia w garnizonie, w przeciwnym razie oficera najstarszego rangą (§ 53., ust. 2. i § 55., ust. ostatni).

3. Dla członków sądu wojennego, nie należących do stanu żołnierskiego i dla protokolanta winna postarać się o zastępstwo ta władza, która odnośne osoby do rozprawy głównej komenderowała.

Do §§ 279. i 284., ust. ostatni.

1. Co do zasądzenia na zwrot kosztów mają analogiczne zastosowanie postanowienia wykonawcze do §§ 269. i 280., ust. ostatni.

2. W przypadku, przewidzianym w § 279., ust. 3., poweźmie sąd wojenny uchwałę, czy w sprawie zasądzenia świadka lub rzeczoznawcy na zwrot kosztów rozprawy głównej należy zwrócić się do właściwego sądu powiatowego, czy też nie. W danym razie dołączyć należy do pisma rekwizycyjnego szczegółowy wykaz kosztów.

Do § 309.

Nienaruszone pozostają te przepisy wojskowego prawa karnego, według których, jeśli chodzi o oficerów i osoby równorzędne, orzec należy zamiast kary więzienia karę zwykłego lub ścisłego aresztu w tych przypadkach, w których sąd przy zbrodniach, zagrożonych w ustawie karą więzienia pierwszego stopnia, z uwagi na przeważające okoliczności łagodzące nie poweźmie uchwały na wydalenie (kasacyę).

Do § 319., ust. 2.

1. Sąd wojenny może równocześnie z powzięciem uchwały o przerwaniu lub odroczeniu rozprawy głównej zarządzić w razie istnienia wymogów ustawowych areszt tymczasowy nad oskarżonym, pozostającym na wolnej stopie. O takiem zarządzeniu ma sąd wojenny zawiadomić natychmiast właściwego komendanta, który postąpi według § 175., ust. 2.

2. Także przewodniczący może zarządzić, aby w czasie zarządzonej przez niego przerwy rozprawy głównej osadzono oskarżonego w areszcie tymczasowym (§ 171.).

Do § 319., ust. 3.

Komenderowanie członków sądu wojennego do rozprawy głównej, wyznaczonej na nowo po przerwie lub odroczeniu, odbywa się po myśli pktów. 7. i 11. postanowień wykonawczych do § 53., ust. 5. i pktu. 4. postanowień wykonawczych do § 55.

Do § 324., ust. 1.

Do przyjmowania oświadczeń, odnoszących się do wnoszenia lub cofania środków prawnych przeciw postanowieniom i uchwałom właściwego komendanta, powołany jest przydzielony temu komendantowi prokurator wojskowy (oficer sądu).

Do § 324., ust. 2.

Jeżeli czynni szeregowcy lub czynni gażyści, nie zaliczeni do żadnej klasy rangi, składają u przełożonej komendy oświadczenia, odnoszące się do wnoszenia lub cofania środków prawnych, winni czynić to przy sposobności oddziałowego raportu. Przestrzeganie drogi służbowej, przepisanej w regulaminie służbowym dla c. i k. wojska (regulaminie służbowym dla c. i k. marynarki wojennej) nie jest w tym wypadku potrzebne.

Do § 324., ust. 5.

W razie, jeżeli protokół nie spisuje się u tej władzy, do której środek prawny ma być wniesiony (§ 324., ust. 1.), należy go bezzwłocznie i bezpośrednio tej władzy przedłożyć; wypadki zwłoki przy spisaniu lub przedłożeniu należy uzasadnić.

Do § 343., ust. 2.

Zarząd wojskowy nie zwraca kosztów podróży (marszu) obwinionemu, który zjawił się dobrowolnie na rozprawie apelacyjnej, odbywającej się poza miejscem garnizonu.

Do § 343., ust. 3.

Postanowienia wykonawcze do §§ 269. i 280., ust. ostatni, mają analogiczne zastosowanie.

Do § 367.

Pkt. 1., ust. 1. i pkt. 2. postanowień wykonawczych do §§ 266. do 268., tudzież do §§ 270. i 272. mają zastosowanie.

Zażalenie przeciw ukaraniu przez przewodniczącego idzie do prezydenta Najwyższego Trybunału wojskowego, jeżeli zaś nałożył karę sam prezydent do Ministerstwa wojny.

Do § 368., ust. 2.

Postanowienia wykonawcze do § 343., ust. 2. mają analogiczne zastosowanie.

Do § 370., ust. 1.

Postanowienia wykonawcze do §§ 269. i 280., ust. ostatni, mają analogiczne zastosowanie.

Do § 398., ust. 3.

Postanowienia wykonawcze do § 343., ust. 2., mają analogiczne zastosowanie.

Do § 403.

Jeżeli z czynu karygodnego wynikła szkoda dla zarządu wojskowego, winny ją zbadać powołane do tego komendy i władze wojskowe po myśli przepisu o postępowaniu przy pokrywaniu wzajemnych zarachowań, odpisywaniach i przy rozprawach w sprawie zwrotu, a to niezależnie od wojskowego postępowania karnego i wdrożyć odpowiednie kroki celem zabezpieczenia zarządu wojskowego.

Do § 406.

1. Pod „sądem karnym cywilnym“ należy rozumieć sąd powiatowy, powołany do sprawowania sądownictwa karnego, w którego okręgu sąd wojskowy, wydający orzeczenie w I. instancyi, ma swoją siedzibę.

2. Sąd powiatowy postąpi według postanowień cywilnej ordynacyi karnej i doniesie sądowi wojskowemu o zarządzeniach, wydanych w tym przedmiocie.

Do § 409., ust. 1.

Do wymierzania należytości czynnych osób wojskowych, powołanych do współdziałanie w postępowaniu karnem, mają zastosowanie postanowienia przepisu o należytościach tej części siły zbrojnej (żandarmeryi), do której odnośne osoby należą.

Do § 409., ust. 3.

Świadkowie i rzeczoznawcy, którzy bez ustawowego powodu wzbraniają się złożyć świadectwo lub wydać orzeczenie, nie mają prawa do należytości.

Do § 409., ust. 4.

1. Wojskowa intendantura terytoryalna udzieli sądom brygady i sądom dywizyi odpowiedniej zaliczki pieniężnej, którą sądy będą zarządzały stosownie do istniejących w tej mierze przepisów i z której pokrywane będą koszta, spowodowane postępowaniem karnem.

2. Wojskowa intendantura terytoryalna ma badać nadsyłane przez sądy co miesiąca zapiski w sprawie zaliczki, oraz zarządzić traktowanie tychże w swych dokumentach rachunkowych i dziennikach kasy wojskowej (wojskowego urzędu płatniczego); intendantura ta winna równocześnie przekazać sądom uzupełnienie zaliczki.

Jeżeliby zaliczka, udzielona jednemu z sądów, okazała się z biegiem czasu za wysoka, poweźmie intendantura inicyatywę co do jej zniżenia.

Do § 410., ust. 4.

Do oznaczenia kosztów zastępcy pokrzywdzonego albo oskarżyciela prywatnego powołany jest ten sąd powiatowy, sprawujący sądownictwo karne, w którego okręgu ma swoją siedzibę sąd wojskowy, zajmujący się odnośną sprawą karną w pierwszej instancyi.

Do § 417.

Jeżeli kara śmierci zostanie aktem łaski zamieniona na karę na wolności, wówczas wliczyć należy do czasu kary czas, który osoba skazana przebyła w areszcie od dnia podpisania aktu łaski.

Do §§ 419., ust. ostatni i 420., ust. 3.

Władza, zezwalająca na odroczenie kary lub przerwanie wykonania kary, oznaczy również rodzaj i wysokość zabezpieczenia jakoteż sposób, w jaki należy go udzielić, względnie inne warunki, od których spełnienia zależy zezwolenie na odroczenie kary lub przerwanie jej wykonania.

Do § 422.

a) Kara śmierci.

1. Karę śmierci przez powieszenie wykonać należy w obrębie murów więzienia lub w innej zamkniętej ubikacyi, karę śmierci przez rozstrzelanie w miejscu do tego celu odpowiedniem i zamkniętem dla oczu osób niepowołanych, w obecności kierownika sądu lub jego zastępcy, prokuratora wojskowego, protokolanta, lekarza wojskowego i duszpasterza. Obrońcę skazanego należy zawiadomić o miejscu i godzinie wykonania, aby mógł być przy niem obecny.

Członkom sądu wojennego, który wydał wyrok zasądzający, oficerom dla służby sprawiedliwości, aspirantom dla wojskowej służby sprawiedliwości i najbliższym krewnym męskim skazanego wolno być obecnymi przy straceniu. W miarę rozporządzalnego miejsca może kierownik sądu dozwolić przystępu także innym mężczyznom.

2. Jeżeli kara śmierci ma być wykonana na kilku osobach, należy postarać się o to, aby jeden nie mógł widzieć stracenia drugiego.

3. Zresztą mają zastosowanie postanowienia regulaminu służbowego dla c. i k. wojska (regulaminu służbowego dla c. i k. marynarki wojennej).

b) Kary na wolności.

Kary na wolności wykonuje się według przepisu dla wojskowych domów więziennych (przepisu dla c. i k. domu więziennego marynarki w Pola).

c) Grzywny.

1. W razie zasądzenia na grzywnę należy przy ogłoszeniu zarządzenia wykonawczego właściwego komendanta wezwać zasądzonego, aby złożył grzywnę w sądzie w ciągu dni 14.

Na prośbę zasądzonego może właściwy komendant zezwolić na zwłokę w złożeniu grzywny aż do ośmiu tygodni albo na uiszczenie grzywny w ratach.

2. Skoro zasądzony nie dopełni swego obowiązku zapłaty, winien sąd, jeśli chodzi o czynne osoby wojskowe i ściągnięcie grzywny z poborów zasądzonego jest według istniejących przepisów dopuszczalne, donieść o tem tej władzy, do której należy staranie o asygnowanie przypadających zasądzonemu poborów, dołączając uwierzytelniony odpis wyroku. Władza ta winna zarządzić przymusowe ściągnięcie grzywny według przepisu o postępowaniu z sądowemi i administracyjnemi prenotacyami potrąceń i kwot nie podniesionych przy wypłatach, uskuteczniamych z kas wojskowych. Jeżeli zasądzony posiada majątek prywatny, można w danym razie ściągnąć przymusowo grzywnę także za pośrednictwem właściwego sądu cywilnego.

3. Wspomniane na końcu postępowanie należy wdrożyć także wówczas, jeżeli ściągnięcie grzywny z poborów czynnej osoby wojskowej jest niedopuszczalne, a zasądzony posiada majątek prywatny albo jeżeli na grzywnę zasądzoną została nieczynna osoba wojskowa lub osoba cywilna.

4. W przypadkach, w których nieściągalność grzywny została bez wątpienia stwierdzoną już w toku postępowania, należy wstępującą w miejsce kary pieniężnej karę aresztu wykonać bez dalszych zarządzeń stosownie do postanowień, obowiązujących co do kar na wolności.

Do § 425.

1. O ile w poszczególnych przypadkach nie zostaną wydane specyalne wyższe polecenia, należy prośby o ułaskawienie traktować według następujących postanowień:

a) Jeżeli zasądzony wniesie prośbę o ułaskawienie do swojej przełożonej komendy lub po rozpoczęciu odbywania kary na wolności do komendy (zarządu) domu więziennego albo przy sposobności inspekcyi domu więziennego, wówczas jeśli prośba nie została wystosowana na piśmie, winna go przełożona komenda albo komenda (zarząd) domu więziennego przesłuchać protokolarnie co do tej prośby i jej powodów.

Prośbę lub protokół należy następnie przesłać temu sądowi wojskowemu, który orzekł w pierwszej instancyi. Jeżeli przesyłką prośby zajmie się komenda (zarząd) domu więziennego, należy dołączyć opinię komendanta (zarządcy) o zachowaniu się i stanie zdrowia więźnia.

b) Także wszystkie inne prośby o łaskę należy przesyłać do sądu.

c) Sąd winien dołączając swą własną opinię dać sposobność właściwemu komendantowi do oświadczenia się co do prośby.

Jeżeli kara na wolności nie przekracza jednego roku, a tak właściwy komendant jak i sąd oświadczyli się za odrzuceniem prośby o ułaskawienie, winien sąd prośbę tę odrzucić.

W razie przeciwnym należy przedłożyć prośbę z umotywowanym wnioskiem Najwyższemu Trybunałowi wojskowemu dołączając akta karne, opinię właściwego komendanta, a jeżeli zasądzony znajduje się w więzieniu także opinię komendanta (zarządcy) domu więziennego (lit. *a*).

d) Najwyższy Trybunał wojskowy rozstrzyga na posiedzeniu niejawnem (§ 67 : 1) po wy-

słuchaniu generalnego prokuratora wojskowego, czy prośba ma być odrzucona czy też przedłożona z wnioskiem przychylnym Ministerstwu wojny, i stosownie do tego odsyła prośbę do sądu pierwszej instancyi lub przedkłada ją Ministerstwu wojny.

O odrzuceniu prośby ma zawiadomić petenta sąd pierwszej instancyi.

2. Wnioski właściwych komendantów na ułaskawienie należy po zasięgnięciu opinii komendanta (zarządcy) domu więziennego (pkt. 1., lit. *a*) i umotywowaniu ich przez sąd przedkładać Najwyższemu Trybunałowi wojskowemu, który ma postąpić według postanowień pktu. 1., lit. *b*.

3. O wykonaniu Najwyższego aktu łaski winien komendant wojskowego zakładu karnego albo sąd, przy którym znajduje się dom więzienny, donieść Ministerstwu wojny.

Do § 428., ust. 4.

Jeżeli prośba o uwięzienie i wydanie zbiega ma być wystosowana do władz zagranicznych, winien być list gończy wygotowany zawsze przez sąd.

Do § 430.

O odwołaniu listu gończego zawiadomić należy wszystkie te władze, którym list gończy przesłano.

Jeżeli list gończy ogłoszony był w dziennikach publicznych, należy odwołanie podać w ten sam sposób do publicznej wiadomości.

Postanowienia powyższe stosują się analogicznie także do c. i k. marynarki wojennej, o ile dla niej nie zostały wydane wyraźnie odmienne zarządzenia.

Hochenburger włr. **Georgi** włr.

Heinold włr.

122.

Rozporządzenie Ministrów obrony krajowej, spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z dnia 23. maja 1914

celem wykonania ustawy z dnia 5. lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 131, o postępowaniu karnem wojskowem dla obrony krajowej.

(Postanowienia wykonawcze.)

Do § 2.

Wojskowe przepisy dyscyplinarne postanawiają, jakie występki (przekroczenia) nie mają być karane przez przełożonych wojskowych w drodze dyscyplinarnej, ponieważ ukaranie to nie jest ze względów wojskowych wystarczające.

Do § 9., ust. 2.

Do władz miejscowych należą również wszystkie inne komendy obwarowanych miejscowości, stałe komendy placów ćwiczeń wojskowych i strzelnic, w razie mobilizacyi nadto komendy etapowe i komendy na dworcach kolejowych.

Komendami stacyjnemi marynarki są: Ministerstwo wojny, sekcya marynarki, urząd admiralski portowy w Pola, komendy okręgowe morskie, komenda akademii marynarki w Rjece, komenda oddziału marynarki w Budapeszcie, komenda okręgowa obrony w Castelnuovo, komenda okrętu stacyjnego w Teodo i komenda stacyjna łodzi patrolnych w Pancsovie.

Do § 11., pkt. 1.

Do osób, wyjętych według tego punktu od sądownictwa karnego obrony krajowej, należą także czynne osoby wojskowe, pozostające stale w służbie na Najwyższym Dworze.

Do § 19.

Sądy brygady obrony krajowej i sądy dywizyi obrony krajowej nie pozostają z komendami brygady obrony krajowej i komendami dywizyi wojsk obrony krajowej w żadnym organizacyjnym związku.

Do § 23.

1. Właściwi komendanci mają pod względem karno-sądowym odnosić się do sądu brygady lub sądu dywizyi, znajdującego się w siedzibie ich komendy, o ile Ministerstwo obrony krajowej co do poszczególnych podlegających im związków nie wyda ze względu na ich odległą siedzibę innych zarządzeń.

2. Jeżeli w siedzibie właściwego komendanta nie ma sądu brygady albo sądu dywizyi, wówczas przydziela Ministerstwo obrony krajowej tego komendanta do jednego z takich sądów.

Do § 24.

1. Tok instancyi idzie od sądu brygady do tego sądu dywizyi, do którego przydzielony jest komendant, będący pod względem karno-sądowym bezpośrednim przełożonym właściwego komendanta przy sądzie brygady.

2. Według tej samej zasady podlegają w sprawach sądowych sądy brygady sądom dywizyi.

3. W sprawach wojskowych podlegają sądy brygady i sądy dywizyi jako władze bezpośrednio Ministerstwu obrony krajowej, w sprawach ekonomiczno-administracyjnych winne się one odnosić do intendantury terytoryalnej obrony krajowej.

Do § 26.

Postępowanie dyscyplinarne przeciw oficerom dla służby sprawiedliwości, występującym jako sędziowie wojskowi, uregulowane jest w przepisach dyscyplinarnych.

Do § 39., ust. 2. i do §. 40., ust. 2.

Jeżeli między interesowanemi najwyższemi instancyami sądowemi nie przyjdzie do skutku porozumienie, potrzebne do rozstrzygnięcia sporu o właściwość, natenczas Najwyższy Trybunał obrony krajowej winien o tem donieść Ministerstwu obrony krajowej.

Do § 45., ust. 2.

Jeżeli właściwy komendant należy do żandarmeryi, winien on także oficera sądu powołać z etatu oficerów żandarmeryi (§ 46).

Do § 46., ust. 1.

1. Na oficerów sądu należy przeznaczać w pierwszym rzędzie takich oficerów, którzy ukończyli z pomyślnym wynikiem kurs naukowy dla oficerów sądu, a nadto dzięku swemu skąd inąd zaczerpniętemu wykształceniu przygotowawczemu, swej znajomości języków i swemu doświadczeniu służbowemu dają rękojmię, że odpowiedzą stawianym do nich wymaganiom.

2. Jeżeli w siedzibie właściwego komendanta nie ma sądu brygady, można na zarządzenie komendanta terytoryalnego obrony krajowej przeznaczyć stale do zastępowania oskarżenia na rozprawie głównej oficera sądu jednego z właściwych komendantów, znajdujących się w siedzibie sądu brygady; oficer sądu winien odnosić się w tym przypadku do właściwego komendanta, który zarządził postawienie wniosku na ukaranie.

Do § 46., ust. 2.

Rota przysięgi opiewa:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmocnemu i Wszechwiedzącemu, iż obowiązki oficera sądu będę stosownie do ustawy wiernie wypełniał. Tak mi Panie Boże dopomóż!“

O złożeniu przysięgi należy sporządzić protokół. Protokół ten winien podpisać właściwy komendant i oficer sądu.

Jeżeli jeden oficer sądu ustanowiony zostanie przy kilku właściwych komendantach, wystarczy, jeżeli odbierze od niego przysięgę jeden z tych komendantów.

Do § 53., ust. 4. i do § 55., ust. 4.

1. Komenderowanie przewodniczącego i asesorów stanu żołnierskiego do sądu wojennego uskutecznia komenda stacyjna obrony krajowej.

2. Komenda stacyjna obrony krajowej zestawia co do czynnych oficerów stanu żołnierskiego obrony krajowej i żandarmeryi, służących w garnizonie (pkt. 3.), w miesiącu grudniu każdego roku listę odkomenderowania na rok następny.

3. W miejscowościach z garnizonem, w których znajduje się sąd dywizyi, wchodzą do listy odkomenderowania wszyscy oficerowie od porucznika w górę aż do pułkownika włącznie, zaś w miejscowościach, w których znajduje się tylko sąd brygady, tylko podpułkownicy, majorowie i kapitanowie (rotmistrze).

Do listy odkomenderowania należy z wyjątkiem oficerów sądu i ich zastępców wpisać oficerów podanych wyżej stopni wojskowych w porządku kolejnym ich rangi, o ile oni nie są ustawowo wyłączeni od urzędu sędziowskiego.

4. W liście odkomenderowania mają być wyraźnie oznaczeni ci oficerowie, którzy władają w zupełności językiem pułkowym.

5. Listę odkomenderowania należy utrzymywać w dokładnej ewidencyi.

Komendy, władzy, oddziały wojska i zakłady winny donosić zaraz i bezpośrednio stacyjnej komendzie obrony krajowej o każdym awansie oficera, wciągniętego do listy odkomenderowania i o każdej zmianie, mającej wpływ na użycie oficera w charakterze członka sądu wojennego (jak na przykład o chorobie, urlopie, przeniesieniu), następnie o ustaniu przejściowej przeszkody, wreszcie o przybyciu osoby, która ma być do listy wciągnięta.

6. W swej prośbie o dostarczenie sądu wojennego podaje sąd do wiadomości stacyjnej komendzie obrony krajowej imię i nazwisko, stopień wojskowy i oddział etatowy oskarżonego jakoteż język, w którym będzie przeprowadzona rozprawa, wreszcie, jeżeli to jest potrzebne (§ 53., ust. 3., § 55., ust. ostatni i § 97.) stopień wojskowy, jaki musi conajmniej piastować przewodniczący.

7. Jeżeli sąd wie, że co do jednego z wpisanych do listy odkomenderowania, który ze względu na swój stopień mógłby wejść w rachubę przy tworzeniu sądu wojennego, zachodzi ustawowy powód wyłączenia (§§ 109. do 111.), doniesie o tem stacyjnej komendzie obrony krajowej przy prośbie o dostawienie sądu.

8. *a)* Komenderowanie poszczególnych członków sądu wojennego odbywa się według porządku kolejnego, oznaczonego w liście odkomenderowania. Od tego porządku można odstąpić tylko z ważnych powodów, a to w szczególności wówczas, jeżeli zachodzi przeszkoda z ważnych powodów służbowych lub pozasłużbowych albo też przyczyna wyłączenia po myśli §§ 109. do 111. Od porządku kolejnego należy odstąpić także wówczas, jeżeli rozprawa ma być przeprowadzona w języku różnym od języka służbowego, a najbliższy z kolei nie włada w zupełności odnośnym językiem.

W przypadkach takich należy odkomenderować tego, który znajduje się najbliżej w liście odko-

menderowania, jeżeli jednak rozprawa ma być przeprowadzona w języku różnym od języka służbowego, tego, który jest w liście odkomenderowania najbliżej i włada odnośnym językiem.

Z zarządzenia, wydanego w § 53., ust. 2. (§ 55., ust. ostatni) można zrobić użytek tylko w razie braku stopni wojskowych, wymaganych do prawidłowego obsadzenia sądu wojennego (§ 53., ust. 1. i § 55. ust. 2.), w którymto przypadku można odkomenderować do sądu wojennego na przewodniczącego i asesora zamiast brakujących stopni wojskowych oficerów bezpośrednio wyższego lub bezpośrednio niższego stopnia.

Przepis § 55., ust. ostatni, według którego żaden z członków sądu wojennego, z wyjątkiem kierującego rozprawą, nie może być niższy stopniem od oskarżonego, winien być przestrzegany.

Jeżeli komenda stacyjna obrony krajowej nie może dostawić z etatu garnizonowego osób, potrzebnych do obsadzenia sądu wojennego, natenczas zwraca się w sprawie odkomenderowania brakujących do komendy terytoryalnej obrony krajowej.

b) Jenerałów-majorów i feldmarszałków-poruczników dostarcza sądowi wojennemu komenda terytoryalna obrony krajowej, jenerałów piechoty (jenerałów konnicy, jenerałów-zbrojmistrzów) główna komenda obrony krajowej. W tym celu prowadzą komendy terytoryalne obrony krajowej co do jenerałów-majorów i feldmarszałków - poruczników okręgu terytoryalnego, pozostających w służbie przy obronie krajowej, zaś główna komenda obrony krajowej co do wszystkich jenerałów piechoty (jenerałów konnicy, jenerałów-zbrojmistrzów), pozostających w służbie przy obronie krajowej, po jednej liście odkomenderowania, do której mają analogiczne zastosowanie postanowienia punktów 5., 6., 7. i 8. *a*.

Jeżeli komenda terytoryalna obrony krajowej nie rozporządza żądaną przez sąd ilością jenerałów, natenczas zwraca się celem dostarczenia brakujących do głównej komendy obrony krajowej.

9. Oficerów, przeciw którym wdrożone zostało postępowanie sądowo-karne lub postępowanie przed radą honorową należy przy komenderowaniu pomijać.

10. Imiona i nazwiska oraz stopnie służbowe odkomenderowanych oficerów należy sądowi bezzwłocznie oznajmić.

11. Do dalszego prowadzenia przerwanej lub odroczonej rozprawy głównej (§ 319.) należy odkomenderować tych samych członków sądu wojennego, którzy współdziałali przy pierwszej rozprawie.

Jeżeli to jest niemożliwe, winna komenda stacyjna obrony krajowej zawiadomić sąd bezzwłocznie i bezpośrednio o przeszkodzie i jej przypuszczalnem trwaniu; w razie naglącym winien to uczynić oddział etatowy komenderowanego.

12. Wpisanych do listy odkomenderowania oficerów żandarmeryi należy komenderować tylko do rozpraw przeciw osobom, należącym do żandarmeryi, do tych rozpraw jednak w pierwszym rzędzie.

13. Jeżeli oskarżenie ma za przedmiot naruszenie subordynacyi albo jeżeli tłumaczenie się oskarżonego polega na tem, że został spowodowany do czynu karygodnego przez niezgodne z przepisami zachowanie się przełożonego, wówczas nie można powoływać do sądu wojennego w charakterze przewodniczącego lub asesora osób, będących podwładnymi tego przełożonego, przeciw któremu popełnione zostało naruszenie subordynacyi albo skierowane jest zeznanie obwinionego. Wyjątek jest tylko wtedy dopuszczalny, gdyby w inny sposób nie można było przy sądzie utworzyć sądu wojennego; prawo do uchylenia, przysługujące obwinionemu, pozostaje nienaruszone.

14. Wszystkie akta, odnoszące się do komenderowania przewodniczącego i asesorów stanu żołnierskiego do sądów wojennych, winny być traktowane jako pilne. Z reguły nie należy przestrzegać drogi służbowej.

Do § 56.

1. Komenderowanie członków sądu wojennego, nie należących do stanu żołnierskiego, z wyjątkiem oficerów dla służby sprawiedliwości (pkt. 3.), uskutecznia komenda stacyjna obrony krajowej, jeżeli jednak w garnizonie nie ma do rozporządzenia wymaganych stopni służbowych, komenda terytoryalna obrony krajowej. Jeżeli w obrębie urzędowania tej ostatniej nie ma do rozporządzenia osób wymaganych stopni wojskowych, uskutecznia odkomenderowanie Ministerstwo obrony krajowej.

2. Komenda stacyjna obrony krajowej komenderuje zawsze z pośród osób, należących do garnizonu, rangą najstarszych, komenda terytoryalna obrony krajowej i Ministerstwo obrony krajowej natomiast osoby, przebywające najbliżej od siedziby sądu, w razie takiej samej odległości te osoby, które w odnośnych stopniach wojskowych są rangą najstarsi.

3. Komenderowanie oficera dla służby sprawiedliwości na członka sądu wojennego do rozprawy głównej przeciw duchownemu wojskowemu lub oficerowi dla służby sprawiedliwości (§ 56., zdanie ostatnie) uskutecznia komenda terytoryalna obrony krajowej, zaś w razie jeżeli ona nie ma do rozporządzenia osób wymaganych stopni wojskowych, Ministerstwo obrony krajowej.

4. Punkt 14. postanowień wykonawczych do § 53., ust. 4. i do § 55., ust. 4. ma zastosowanie.

Do § 58., ust. 2.

W sprawie komenderowania oficera dla służby sprawiedliwości mają zastosowanie postanowienia wykonawcze do § 56., pkt. 3. i 4.

Do § 59.

Komenderowanie członków stanu żołnierskiego do sądu odwoławczego odbywa się w taki sam sposób, jak komenderowanie do sądu wojennego przy sądzie dywizyi jako sądzie pierwszej instancyi.

Do § 63.

O złożeniu przysięgi przez prezydenta i wiceprezydenta Najwyższego Trybunału obrony krajowej należy spisać protokół. Protokół ten winien być podpisany przez składającego przysięgę, przez kierującego prezydenta senatu i przez sekretarza Najwyższego Trybunału obrony krajowej.

Do § 71.

1. Komenderowanie jenerałów i pułkowników stanu żołnierskiego uskutecznia główna komenda obrony krajowej.

2. Komenda ta ma zestawić w miesiącu grudniu każdego roku listę odkomenderowania na rok następny, do której wciągnąć należy według stopni wojskowych w porządku ich rangi należących do garnizonu czynnych jenerałów i pułkowników, którzy służą w obronie krajowej i w żandarmeryi i są do rozporządzenia celem wykonywania funkcyi sędziowskich w Najwyższym Trybunale obrony krajowej; listę tę należy utrzymywać w ewidencyi.

3. Komenderowanie do Najwyższego Trybunału obrony krajowej odbywa się według kolei, wynikającej z listy; jenerałów i pułkowników, służących przy żandarmeryi, należy jednakowoż powoływać tylko do spraw karnych żandarmskich, do tychże jednak zawsze w pierwszym rzędzie. Jenerałów piechoty (jenerałów konnicy, jenerałów zbrojmistrzów) komenderuje się jedynie wówczas, jeżeliby bez współudziału jenerałów tego stopnia nie można było utworzyć senatu.

4. Od kolei, przepisanej w pkcie. 3., można odstąpić tylko z ważnych powodów, a to w szczególności wówczas, jeżeli zachodzi przeszkoda z ważnych powodów służbowych lub pozasłużbowych albo przyczyna wyłączenia po myśli §§ 109. do 111. W przypadkach takich należy odkomenderować tego, który jest wymieniony najbliżej w liście odkomenderowania.

Do § 81., ust. 4.

Od osób wojskowych, przydzielonych sądowi lub prokuratorowi wojskowemu (oficerowi sądu) w charakterze stałych protokolantów, odbierze przysięgę kierownik sądu. O odebraniu przysięgi należy spisać protokół. Protokół podpisuje składający przysięgę i kierownik sądu.

Rota przysięgi opiewa: „Przysięgam Panu Bogu Wszechmocnemu i Wszechwiedzącemu, iż będę wypełniał obowiązki protokolanta wiernie i zachowam tajemnicę. Tak mi Panie Boże dopomóż!“

Do § 84.

Od tłumaczy, stale zatrudnionych w sądzie, odbierze przysięgę kierownik sądu. O odebraniu przysięgi należy spisać protokół. Protokół ten winien podpisać składający przysięgę i kierownik sądu.

Rota przysięgi opiewa: „Przysięgam Panu Bogu Wszechmocnemu i Wszechwiedzącemu, iż będę tłumaczył wiernie i sumiennie. Tak mi Panie Boże dopomóż!“

Do § 85.

Co do wzywania tłumaczy, nie należących do czynnych osób wojskowych, stosują się analogicznie postanowienia wykonawcze do § 184. ust. 2.

Jeśli chodzi o zastosowanie środków przymusowych wobec czynnych osób wojskowych, którzy mają być użyci w sądzie w charakterze tłumaczy, stosują się analogicznie pkty. 1. do 6. postanowień wykonawczych do § 193., ust. 1. do 3. i do § 208.

Do § 89., ust. 1.

1. Obwiniony, znajdujący się na wolnej stopie, skoro obiera sobie obrońcę, winien sam starać się o to, aby tenże obronę przyjął. Jeżeli jednak obwiniony należy do czynnych szeregowców albo do czynnych gażystów, nie zaliczonych do żadnej klasy rangi, wówczas może on w razie, skoro obierze sobie na obrońcę jednę z osób, wymienionych w § 91., ust. 1., pkty. 1. lub 2., wymienić ją także swojej przełożonej komendzie lub właściwemu sądowi albo w toku prokuratorskiego postępowania badawczego prokuratorowi wojskowemu (oficerowi sądu). Przełożona komenda, sąd lub prokurator wojskowy (oficer sądu) zarządza następnie sam zasięgnięcie zgody wybranego i zezwolenia jego przełożonej komendy wojskowej (władzy służbowej).

2. Obwiniony, znajdujący się w areszcie, może o wyborze, uczynionym co do osoby obrońcy, donieść albo oficerowi (oficerowi inspekcyjnemu), któremu poruczono kierownictwo wojskowego domu więziennego albo sądowi albo też w toku prokuratorskiego postępowania badawczego prokuratorowi wojskowemu (oficerowi sądu). W przypadku tym należy do sądu względnie do prokuratora wojskowego (oficera sądu) dalsze zarządzenie co do objęcia obrony przez wybranego.

3. W razie, jeżeli obrona jest według § 88. ust. 1. konieczna, winien wybrany przez obwinionego obrońca po objęciu obrony donieść o tem natychmiast sądowi, skoro tenże nie wydał już zarządzeń co do objęcia obrony po myśli pktów. 1. lub 2.

4. Zachowanie drogi służbowej nie jest potrzebne.

5. Obrońca, wybrany przez obwinionego, winien wykazać się pełnomocnictwem wobec sądu względnie w toku prokuratorskiego postępowania badawczego wobec prokuratora wojskowego (oficera sądu), jeżeli powierzenie jemu obrony nie zostanie udowodnione w inny wiarogodny sposób.

Do § 92.

1. Adwokaci i nieczynni oficerowie dla służby sprawiedliwości, starający się o wpisanie na listę obrońców wojskowych obrony krajowej, mają nadesłać swoje podania wprost do Ministerstwa obrony krajowej. W podaniu należy uwidocznić, czy kandydat jest lub był oficerem lub osobą równorzędną stanu nieczynnego siły zbrojnej (żandarmeryi) i jakimi językami włada. Kandydaci, pozostający w służbie państwowej, mają wykazać się zezwoleniem swej przełożonej władzy służbowej.

2. O wpisaniu adwokatów na listę obrońców wojskowych obrony krajowej rozstrzyga Ministerstwo obrony krajowej w porozumieniu z Ministerstwem sprawiedliwości.

3. Przy pierwszem zestawieniu listy obrońców wojskowych obrony krajowej zażąda Ministerstwo sprawiedliwości za pośrednictwem izb adwokackich przedłożenia podań tych adwokatów, którzy starają się o wpisanie na listę obrońców wojskowych obrony krajowej. Izby adwokackie przedkładają podania Ministerstwu sprawiedliwości wraz z swymi wnioskami.

Na przyszłość będzie Ministerstwo sprawiedliwości żądało od właściwych izb adwokackich oświadczenia się co do podań adwokatów, starających się o wpisanie na listę obrońców wojskowych obrony krajowej.

4. Osoby, wpisane na listę obrońców wojskowych obrony krajowej, otrzymają dla swej legitymacyi dekret Ministerstwa obrony krajowej.

5. Co do obrońców, dopuszczonych przy sądach obrony krajowej, sporządzi Ministerstwo obrony krajowej listę, listę obrońców wojskowych obrony krajowej, i będzie utrzymywało ją w ewidencyi. W liście tej będą uwidocznione również wiadomości językowe poszczególnych obrońców.

6. Na początku każdego roku należy listę obrońców wojskowych obrony krajowej przesłać wszystkim sądom obrony krajowej oraz izbom adwokackim. Sądy winny utrzymywać tę listę do wolnego przeglądu.

Do §§ 93. i 94.

1. O wykreśleniu adwokata, wpisanego na listę obrońców wojskowych obrony krajowej, z listy adwokatów, o zarządzeniu przeciw niemu czasowego wstrzymania wykonywania adwokatury, zawieszeniu go w wykonywaniu adwokatury lub wdrożeniu przeciw niemu dochodzenia przez cywilny sąd karny lub o wniesieniu wprost oskarżenia będą izby adwokackie donosiły bezzwłocznie Ministerstwu obrony krajowej.

2. Jeżeli jedna z władz wojskowych dowie się o okolicznościach, mogących spowodować wykreślenie osoby, wpisanej na listę obrońców wojskowych obrony krajowej, winna donieść o tem bezzwłocznie Ministerstwu obrony krajowej.

3. Jeżeli chodzi o wykreślenie adwokata z listy obrońców wojskowych obrony krajowej z powodu, przytoczonego w § 93., ust. 2., pkt. 2., wówczas przed wydaniem orzeczenia należy porozumieć się z Ministerstwem sprawiedliwości, które wysłucha właściwą izbę adwokacką.

Do § 120., ust. 2.

Uwierzytelnianie odpisów uskutecznia u prokuratora wojskowego (oficera sądu) on sam lub jego zastępca, zaś w sądach i u generalnego prokuratora wojskowego urzędnik wojskowej kancelaryi sądowej, któremu poruczono kierownictwo kancelaryi, gdzie nie ma przydzielonego takiego urzędnika, oficer dla służby sprawiedliwości.

Uwierzytelnienie odbywa się w formie następującej:

„Zgodność odpisu stwierdza się.

Data. Podpis prokuratora wojskowego
L. S. (oficera sądu)".

albo

„Zgodność odpisu stwierdza się.

Z kancelaryi c. k. Najwyższego Trybunału obrony krajowej (c. k. generalnego prokuratora wojskowego, c. k. sądu dywizyi obrony krajowej w . . . .).

Data. Podpis naczelnika kancelaryi."
L. S.

albo

„Zgodność odpisu stwierdza się.

Z c. k. sądu brygady (dywizyi) obrony krajowej w . . . .

Data. Podpis oficera dla służby
L. S. sprawiedliwości."

Do § 122., ust. 2. i 3.

Doręczenia dla osób, wymienionych w § 122., ust. 2., uskutecznia się albo bezpośrednio przez posłańców albo za pośrednictwem poczty lub władzy gminnej (władzy bezpieczeństwa).

Doręczenia dla osób, wymienionych w § 122., ust. 3., uskutecznia się albo przez pocztę albo za pośrednictwem władzy gminnej (władzy bezpieczeństwa).

Jeżeli doręczenie dla osób w § 122., ust. 2. i 3. wymienionych nie da się uskutecznić w sposób w poprzednich ustępach podany albo połączone jest z trudnościami, natenczas należy poprosić o doręczenie sąd powiatowy miejsca pobytu dotyczącej osoby, powołany do sprawowania sądownictwa karnego.

W prośbie o doręczenie należy zaznaczyć, czy doręczenie musi nastąpić do rąk własnych, czy nie.

Do § 125., ust. 3.

1. Poświadczenie służbowe co do przeszkody, spowodowanej służbą wojskową, wydaje komendant wojskowy (przełożony) wnioskodawcy. Do wydania poświadczenia nie potrzeba koniecznie, aby interesowana osoba była zajęta służbowo w ciągu całego terminu, wystarczy raczej, że osoba ta w ostatnim dniu tego terminu i to w czasie, w którym można było zgłosić środek prawny (postanowienia wykonawcze do § 324., ust. 2), doznała w tem przeszkody, spowodowanej służbą wojskową lub odpadnięciem raportu. Rodzaj przeszkody należy w poświadczeniu zaznaczyć.

2. Jeżeli wnioskodawca powołuje się na to, iż przełożony odmówił mu bezprawnie wydania poświadczenia, winna władza, powołana do rozstrzygnienia, zasięgnąć przed rozstrzygnięciem prośby opinii tego przełożonego.

Do § 131., ust. 1., § 142., ust. 1., § 145., ust. 1. i § 244., ust. 2.

Jeżeli trzeba prosić o pomoc prawną sąd karny cywilny, natenczas prosząca władza winna zwrócić się do tego sądu powiatowego,*) powołanego do sprawowania sądownictwa karnego, w którego okręgu ma być czynność urzędowa przedsięwzięta.

Do § 133., ust. 2. do 4.

Władze cywilne przedsiębiorą czynności urzędowe w budynkach i ubikacyach obrony krajowej, pospolitego ruszenia lub żandarmeryi albo w budynkach i ubikacyach przez nie zajętych po poprzedniem zawiadomieniu komendanta tych przedmiotów. Przy czynności urzędowej ma być obecny wspomniany komendant albo ten oficer lub osoba z nim równorzędna, których wyznaczy komendant albo wojskowa władza miejscowa.

Do § 147.

Przedstawienie do kierownika sądu wnosi się ustnie lub pisemnie — czynni szeregowcy i gażyści, nie zaliczeni do żadnej klasy rangi, zawsze ustnie — albo na ręce kierownika sądu albo też u władz, wspomnianych w § 324., ust. 2. do 4.

Przeciw rozstrzygnięciu kierownika sądu nie ma dalszego środka prawnego.

W sprawie zarządzeń, zaniedbań lub przypadków zwłoki ze strony prokuratora wojskowego lub oficera sądu można wnieść zażalenie do komendanta, właściwego do sprawowania nadzoru, któremu dotyczący prokurator wojskowy lub oficer sądu jest przydzielony (§ 327., ust. 2.).

Do § 154., ust. 4.

Za pomoc prawną, świadczoną sobie nawzajem przez sądy, komendy i organa obrony krajowej albo przez komendy i organa żandarmeryi nie potrzeba zwracać kosztów.

Jeżeli w pewnej sprawie karnej żandarmskiej pokryto wydatki z funduszów obrony krajowej, należy obciążyć tym wydatkiem w drodze książkowej etat żandarmeryi, i tak samo odwrotnie.

Do § 171.

§ 171. nie narusza postanowień regulaminu służbowego dla c. i k. wojska w sprawie aresztowań osób wojskowych przez przełożonych, wyższych, jak również przez organa inspekcyjne, patrole, straże wojskowe i posterunki.

Do §§ 171., 176. i 182.

Przed zarządzeniem aresztu tymczasowego lub śledczego należy zawsze badać starannie, czy zachodzą ustawowe warunki, usprawiedliwiające tego rodzaju zarządzenie (§§ 171. i 176.). Skoro ustaną warunki utrzymania aresztu, należy areszt tymczasowy lub śledczy natychmiast uchylić (§ 182.).

Do § 173., ust. 2.

1. Oficerom i osobom równorzędnym odbiera się w razie aresztowania broń tylko wtedy, jeśli to jest koniecznie potrzebne.

2. Jeżeli organ policyjny lub jakiś inny organ bezpieczeństwa dostawi oficera lub osobę równorzędną do władzy policyjnej (władzy bezpieczeństwa), należy w razie koniecznej potrzeby, wywołanej okolicznościami, przytrzymać doprowadzonego unikając o ile możności wszelkiej senzacyi i zachowując należące się oficerowi względy, oraz celem wydania dalszych zarządzeń uczynić bezzwłocznie doniesienie do najbliższej władzy wojskowej i zawiadomić ją o przyczynie i okolicznościach towarzyszących przytrzymaniu. Jeżeli zawieszenie aresztu tymczasowego nad przytrzymanym nie jest bezwarunkowo konieczne, należy go natychmiast wypuścić na wolność i postąpić dalej po myśli § 133., ust. 1.

Do § 173., ust. ostatni.

Pod „władzami wojskowemi“ należy rozumieć tutaj oddział etatowy aresztowanego, miejscową władzę wojskową, tudzież straże wojskowe i oficerów inspekcyjnych.

*) W mieście Rjece z obszarem należy pod „sądem powiatowym“ rozumieć sędziego samoistnego w Rjece.

Do §§ 179. do 181.

Bliższe postanowienia o wykonaniu aresztu śledczego zawarte są w przepisach dla wojskowych domów więziennych.

Do § 184., ust. 2.

Świadków, nie należących do czynnych osób wojskowych, należy wzywać wprost przez posłańców, jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem. W innych przypadkach doręcza się wezwanie za pośrednictwem poczty lub władzy gminnej (władzy bezpieczeństwa). Jeżeli doręczenie nie da się w ten sposób uskutecznić albo połączone jest z trudnościami, należy zwrócić się z prośbą o doręczenie do tego sądu powiatowego w miejscu pobytu świadka, który powołany jest do sprawowania sądownictwa karnego.

Wzywanie świadków, nie podlegających sądownictwu karnemu obrony krajowej lub liniowemu, z innego państwa Monarchii należy uskuteczniać za pośrednictwem sądu, powołanego do wykonywania sądownictwa karnego w miejscu pobytu świadka. Nie należy jednak zagrażać ustawowymi środkami przymusowymi na wypadek niejawienia się. Jeżeli wezwany nie stawi się dobrowolnie, a jego osobiste jawienie się jest konieczne, należy uczynić doniesienie do Ministerstwa obrony krajowej. Te same przepisy stosuje się w stosunkach z Bośnią i Hercegowiną.

Postanowienia drugiego ustępu mają zastosowanie w stosunkach z obcemi państwami, jeżeli nie jest potrzebne pośrednictwo w drodze dyplomatycznej.

Jeżeli żąda się od sądu powiatowego doprowadzenia lub ukarania nieposłusznego świadka albo od władzy policyjnej (władzy bezpieczeństwa) doprowadzenia takiego świadka, należy przed wezwaną władzą wykazać zapomocą dowodu doręczenia, że świadek został należycie wezwany.

Do § 193., ust. 1. do 3. i do § 208.

1. Przeciw czynnym osobom wojskowym, które wzbraniają się bez ustawowego powodu złożyć świadectwo lub współdziałać przy oględzinach w charakterze rzeczoznawców, odmawiają wydania orzeczenia lub złożenia przysięgi w charakterze świadków lub rzeczoznawców, należy zastosować jako środki przymusowe te rodzaje kar aresztu dyscyplinarnego, które dopuszczalne są według przepisów dyscyplinarnych, z wyjątkiem aresztu ścisłego. Każdorazowe ukaranie nie może przekraczać najwyższego wymiaru, przewidzianego w przepisach dyscyplinarnych.

2. O wymiarze i rozpoczęciu kary należy donieść sądowi, który zarządzi ponowne dostawienie świadka lub rzeczoznawcy po odbyciu kary, jeżeli przesłuchanie nie stało się w międzyczasie zbyteczne.

3. Jeżeli taki świadek lub rzeczoznawca jeszcze w czasie wykonania kary aresztu oświadczy, że nie obstaje dalej przy swem wzbranianiu się, należy o tem bezzwłocznie sąd zawiadomić.

4. Jeżeli świadek lub rzeczoznawca dodatkowo złożył świadectwo, wziął udział w oględzinach, wydał orzeczenie lub wykonał przysięgę albo jeżeli przesłuchanie osoby takiej stało się zbędne lub postępowanie w odnośnej instancyi zakończone, winien sąd zawiadomić o tem bezzwłocznie przełożoną komendę i wstrzymać natychmiast wykonanie kary.

5. Zastosowanych według pktu. 1. środków przymusowych nie należy wpisywać do protokołu karnego.

6. Co do dyscyplinarnej kary aresztu, nałożonej jako środek przymusowy, nie można wnieść zażalenia po myśli przepisów dyscyplinarnych. Ukaranemu przysługuje natomiast przewidziane w § 147. prawo do wniesienia przedstawienia lub zażalenia.

7. Postanowienia pktów. 1. do 6. mają do czynnych osób wojskowych analogiczne zastosowanie także wówczas, jeżeli wzbranianie się dotyczy złożenia świadectwa, współdziałania w charakterze rzeczoznawcy przy oględzinach lub wydania orzeczenia przed prokuratorem wojskowym lub oficerem sądu. Co do prawa do wniesienia zażalenia ma zastosowanie ust. 3. postanowień wykonawczych do § 147.

Do § 206., ust. ostatni.

Do wzywania rzeczoznawców, nie należących do czynnych osób wojskowych, mają analogiczne zastosowanie postanowienia wykonawcze do § 184., ust. 2.

Do § 209.

1. Od rzeczoznawców, stale przy sądzie ustanowionych, odbierze przysięgę kierownik sądu. O złożeniu przysięgi należy spisać protokół. Protokół winien podpisać ten, kto przysięgę złożył, oraz kierownik sądu.

2. Rota przysięgi opiewa:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmocnemu i Wszechwiedzącemu, że zbadam starannie przedmiot oględzin, podam wiernie i dokładnie poczynione spostrzeżenia i wydam wywód oględzin i orzeczenie moje bezstronnie, według najlepszej wiedzy i sumienia oraz stosownie do zasad mej umiejętności (sztuki, rzemiosła). Tak mi Panie Boże dopomóż!“

Do § 224.

Co do utworzenia komisyi wojenno-naukowej obowiązują postanowienia następujące:

1. Po ukończeniu wyprawy wojennej lub jakiegoś innego zdarzenia wojenngo, a w razie potrzeby jeszcze w czasie operacyi wojskowych ustanowi Ministerstwo obrony krajowej po za-

sięgnięciu rozkazu Najjaśniejszego Pana co najmniej pięć osób wojskowych z pośród jenerałów i oficerów sztabowych, posiadających wymagane wiadomości i uzdolnienie, na rzeczoznawców w kwestyach wojenno-naukowych i poda ich imiona i nazwiska do powszechnej wiadomości.

2. W czasie pokoju ustanawia Ministerstwo obrony krajowej rzeczoznawców takich od przypadku do przypadku wskutek umotywowanego żądania sądu i na wniosek Najwyższego Trybunału obrony krajowej.

3. Komisya wojenno-naukowa składa się z trzech członków.

Z pośród ustanowionych rzeczoznawców wybiera obwiniony, właściwy komendant i sąd śledczy po jednym członku komisyi.

Jeżeli obwiniony nie uczyni użytku ze swego prawa do wyboru jednego rzeczoznawcy, wybierze tego rzeczoznawcę zamiast niego sąd śledczy.

4. Po dokonaniu wyboru składają członkowie komisyi w jednym ze sądów obrony krajowej przepisaną dla rzeczoznawców przysięgę (§ 209.).

O złożeniu przysięgi należy spisać protokół. Należy go dołączyć do aktów po podpisaniu przez rzeczoznawców i kierownika sądu.

5. Przewodniczy z pośród tych trzech rzeczoznawców najstarszy rangą. Jemu oznacza też sąd udzielając wszystkich odnośnych aktów te pytania, na które żąda odpowiedzi, oraz przedmiot, co do którego ma być wydane orzeczenie.

Przewodniczący znosi się z sądem śledczym bezpośrednio i zwraca się jedynie do niego w sprawie potrzebnych jeszcze w danym razie wyjaśnień lub dochodzeń.

Odpowiedź na pytania musi być pod każdym względem umotywowana oraz podpisana przez trzech członków komisyi.

Jeżeli uchwała nie zapadnie jednomyślnie albo zapatrywania członków komisyi są podzielone w ten sposób, że żadno nie ma za sobą większości, wówczas podpisuje swe orzeczenie wraz z jego motywami w pierwszym przypadku rzeczoznawca, głosujący odmiennie od większości, w ostatnim przypadku każdy rzeczoznawca z osobna.

6. Do członków komisyi mają zresztą analogiczne zastosowanie wszystkie postanowienia ustawy o postępowaniu karnem wojskowem, dotyczące rzeczoznawców.

Do § 226., ust. 2.

Co do zastosowania środków przymusowych do czynnych osób wojskowych celem wydania skonfiskowanych przedmiotów mają analogiczne zastosowanie postanowienia wykonawcze do § 193., ust. 1. do 3. i do § 208.

Do § 257.

1. Słuchaczy dopuszcza się w miarę rozporządzalnego miejsca. Jeżeli należy się spodziewać natłoku większego, aniżeli rozporządzalne miejsce na to zezwala, może kierownik sądu zarządzić dopuszczanie słuchaczy za kartami.

Przy wydawaniu kart winno się ile możności uwzględniać najbliższych krewnych obwinionego, jeśli przeciw temu nie przemawiają szczególne wątpliwości.

Kierownik sądu może osobom, które ze względu na swój zawód odwiedzają często rozprawy sądowe, wydawać stałe karty wstępu z ważnością na czas dłuższy, najdalej jednak do końca roku kalendarzowego. Kierownik sądu może takie karty każdego czasu bez podania powodów odebrać albo uznać za nieważne.

2. W chwili wejścia sądu wojennego do sali rozpraw, w czasie odbierania przysięgi oraz ogłaszania uchwał i wyroków winni wszyscy obecni powstać z miejsc.

Do §§ 266. do 268., oraz 270. i 272.

1. Przewodniczący sądu wojennego ma takie prawo karania w drodze dyscyplinarnej, jakie przysługuje komendantowi jednego z oddziałów wojskowych.

Przeciw ukaraniu dyscyplinarnemu, które przewodniczący zarządził, idzie zażalenie do jego przełożonej komendy.

2. Jeżeli osoba, która stała się winną kary, jest w tym samym lub w wyższym stopniu, winien przewodniczący donieść o danym wypadku przełożonej komendzie odnośnej osoby.

Do § 269. i 280., ust. ostatni.

1. Kosztami rozprawy głównej są wydatki w gotówce, urosłe dla skarbu państwa. Sądy winny do kosztów, pokrytych z swej zaliczki pieniężnej, doliczyć także koszta, zarachowane przez inne oddziały obrony krajowej (pospolitego ruszenia, żandarmeryi). Informacyi o wysokości tych kosztów mają zasięgnąć sądy od wspomnianych wyżej władz. Pozycyę dochodu, dotyczącą tych kosztów, należy umotywować w swoim czasie szczegółowem obliczeniem.

2. Jeżeli kosztów nie można zaraz cyfrowo ustalić, może sąd dostarczyć wykazu kosztów później; okoliczność tę należy w uchwale przytoczyć.

Termin do wniesienia zażalenia do Najwyższego Trybunału obrony krajowej rozpoczyna się w takim razie od dnia doręczenia wykazu kosztów.

Do § 274.

1. Jeżeli przewodniczący lub jeden z sędziów stanu żołnierskiego zostanie uchylony lub wykluczony,

należy zażądać zastępstwa od komendy stacyjnej obrony krajowej w miejscu odbywania się rozprawy.

2. Jeżeli rozprawa główna nie odbywa się w siedzibie urzędowej sądu, wówczas komenda stacyjna obrony krajowej, jeżeli ona sama uskuteczniła komenderowanie uchylonego lub wykluczonego członka sądu wojennego, winna odkomenderować oficera tego samego stopnia, co uchylony lub wykluczony i to najbliższego z kolei rangi, jeśli taki jest do rozporządzenia w garnizonie, w przeciwnym razie oficera najstarszego rangą (§ 53., ust. 2. i § 55., ust. ostatni).

3. Dla członków sądu wojennego, nie należących do stanu żołnierskiego i dla protokolanta winna postarać się o zastępstwo ta władza, która odnośne osoby do rozprawy głównej komenderowała.

Do § 279. i 284., ust. ostatni.

1. Co do zasądzenia na zwrot kosztów mają analogiczne zastosowanie postanowienia wykonawcze do §§ 269. i 280., ust. ostatni.

2. W przypadku, przewidzianym w § 279., ust. 3., poweźmie sąd wojenny uchwałę, czy w sprawie zasądzenia świadka lub rzeczoznawcy na zwrot kosztów rozprawy głównej należy zwrócić się do właściwego sądu powiatowego, czy też nie. W danym razie dołączyć należy do pisma rekwizycyjnego szczegółowy wykaz kosztów.

Do § 309.

Nienaruszone pozostają te przepisy wojskowe prawa karnego, według których, jeśli chodzi o oficerów i osoby równorzędne, orzec należy zamiast kary więzienia karę zwykłego lub ścisłego aresztu w tych przypadkach, w których sąd przy zbrodniach, zagrożonych w ustawie karą więzienia pierwszego stopnia, z uwagi na przeważające okoliczności łagodzące nie poweźmie uchwały na wydalenie (kasacyę).

Do § 319., ust. 2.

1. Sąd wojenny może równocześnie z powzięciem uchwały o przerwaniu lub odroczeniu rozprawy głównej zarządzić w razie istnienia wymogów ustawowych areszt tymczasowy nad oskarżonym, pozostającym na wolnej stopie. O takiem zarządzeniu ma sąd wojenny zawiadomić natychmiast właściwego komendanta, który postąpi według § 175., ust. 2.

2. Także przewodniczący może zarządzić, aby w czasie zarządzonej przez niego przerwy rozprawy głównej osadzono oskarżonego w areszcie tymczasowym (§ 171.).

Do § 319., ust. 3.

Komenderowanie członków sądu wojennego do rozprawy głównej, wyznaczonej na nowo po przerwie lub odroczeniu, odbywa się po myśli punktu 11. postanowień wykonawczych do § 53., ust. 4. i do § 55., ust. 4.

Do § 324., ust. 1.

Do przyjmowania oświadczeń, odnoszących się do wnoszenia lub cofania środków prawnych przeciw postanowieniom i uchwałom właściwego komendanta, powołany jest przydzielony temu komendantowi prokurator wojskowy (oficer sądu).

Do § 324., ust. 2.

Jeżeli czynni szeregowcy lub czynni gażyści, nie zaliczeni do żadnej klasy rangi, składają u przełożonej komendy oświadczenia odnoszące się do wnoszenia lub cofania środków prawnych, winni czynić to przy sposobności raportu oddziałowego. Przestrzeganie drogi służbowej, przepisanej w regulaminie służbowym dla c. i k. wojska, nie jest w tym przypadku potrzebne.

Do § 324., ust. 5.

W razie, jeżeli protokół nie spisuje się u tej władzy, do której środek prawny ma być wniesiony (§ 324., ust. 1.), należy go bezzwłocznie i bezpośrednio tej władzy przedłożyć; jeżeli zaszła zwłoka przy spisaniu lub przedłożeniu, należy ją uzasadnić.

Do § 343., ust. 2.

Obwinionemu, który zjawił się dobrowolnie na rozprawie apelacyjnej, odbywającej się poza miejscem garnizonu, nie zwraca się kosztów podróży (marszu).

Do § 343., ust. 3.

Postanowienia wykonawcze do §§ 269. i 280., ust. ostatni, mają analogiczne zastosowanie.

Do § 367.

Pkt. 1., ust. 1. i pkt. 2. postanowień wykonawczych do §§ 266. do 268., tudzież do §§ 270. i 272. mają zastosowanie.

Zażalenie przeciw ukaraniu przez przewodniczącego idzie do prezydenta Najwyższego Trybunału obrony krajowej, jeżeli zaś nałożył karę sam prezydent, do Ministerstwa obrony krajowej.

Do § 368., ust. 2.

Postanowienia wykonawcze do § 343., ust. 2. mają analogiczne zastosowanie.

Do § 370., ust. 1.

Postanowienia wykonawcze do §§ 269. i 280., ust. ostatni, mają analogiczne zastosowanie.

Do § 398., ust. 3.

Postanowienia wykonawcze do § 343., ust. 2. mają analogiczne zastosowanie.

Do § 403.

Jeżeli z czynu karygodnego wynikła dla skarbu państwa szkoda, mają zbadać ją powołane do tego komendy i władze wojskowe po myśli przepisu o postępowaniu w c. k. obronie krajowej przy pokrywaniu wzajemnych zarachowań, odpisywaniach i przy rozprawach w sprawie zwrotu, albo po myśli przepisów o należytościach dla żandarmeryi, a to niezależnie od wojskowego postępowania karnego i wdrożyć odpowiednie kroki celem zabezpieczenia skarbu państwa.

Do § 406.

1. Pod „sądem karnym cywilnym“ należy rozumieć sąd powiatowy, powołany do sprawowania sądownictwa karnego, w którego okręgu sąd wojskowy, wydający orzeczenie w I. instancyi, ma swoją siedzibę.

2. Sąd powiatowy postąpi według postanowień cywilnej ordynacyi karnej i doniesie sądowi wojskowemu o zarządzeniach wydanych w tym przedmiocie.

Do § 409., ust. 1.

Do wymierzania należytości czynnych osób wojskowych, powołanych do współdziałania w postępowaniu karnem, mają zastosowanie postanowienia przepisu o należytościach tej części siły zbrojnej (żandarmeryi), do której odnośne osoby należą.

Do § 409., ust. 3.

Świadkowie i rzeczoznawcy, którzy bez ustawowego powodu wzbraniają się złożyć świadectwo lub wydać orzeczenie, nie mają prawa do należytości.

Do § 409., ust. 4.

1. Intendantura terytoryalna obrony krajowej udzieli sądom brygady i sądom dywizyi odpowiedniej zaliczki pieniężnej, którą sądy będą zarządzały stosownie do istniejących w tej mierze przepisów i z której pokrywane będą koszta, spowodowane postępowaniem karnem.

2. Intendantura terytoryalna obrony krajowej ma badać nadsyłane przez sądy co miesiąca zapiski w sprawie zaliczki i zarządzić traktowanie tychże w swych dokumentach rachunkowych oraz w dziennikach cywilnej kasy państwowej, sprawującej funkcye urzędu płatniczego obrony krajowej; intendantura ta winna równocześnie wyasygnować sądom uzupełnienie zaliczki.

Jeżeliby zaliczka, udzielona jednemu ze sądów, okazała się z biegiem czasu za wysoką, poweźmie intendantura inicyatywę co do jej zniżenia.

Do § 410., ust. 4.

Do oznaczenia kosztów zastępcy pokrzywdzonego albo oskarżyciela prywatnego powołany jest ten sąd powiatowy, sprawujący sądownictwo karne, w którego okręgu ma swoją siedzibę sąd wojskowy, zajmujący się odnośną sprawą karną w pierwszej instancyi.

Do § 417.

Jeżeli kara śmierci zostanie aktem łaski zamieniona na karę na wolności, wówczas wliczyć należy do czasu kary czas, który osoba skazana przebyła w areszcie od dnia podpisania aktu łaski.

Do §§ 419., ust. ostatni i 420., ust. 3.

Władza, zezwalająca na odroczenie kary lub przerwanie wykonania kary, oznaczy również rodzaj i wysokość zabezpieczenia jakoteż sposób, w jaki należy go udzielić, względnie inne warunki, od których spełnienia zależy zezwolenie na odroczenie kary lub przerwanie jej wykonania.

Do § 422.

a) Kara śmierci.

1. Karę śmierci przez powieszenie wykonać należy w obrębie murów więzienia lub w innej zamkniętej ubikacyi, karę śmierci przez rozstrzelanie w miejscu do tego celu odpowiedniem i o ile możności zamkniętem dla oczu osób niepowołanych, w obecności kierownika sądu lub jego zastępcy, prokuratora wojskowego, protokolanta, lekarza wojskowego i duszpasterza. Obrońcę skazanego należy zawiadomić o miejscu i godzinie wykonania, aby mógł być przy niem obecny.

Członkom sądu wojennego, który wydał wyrok zasądzający, oficerom dla służby sprawiedliwości, aspirantom dla wojskowej służby sprawiedliwości i najbliższym krewnym męskim skazanego wolno być obecnymi przy straceniu. W miarę rozporządzalnego miejsca może kierownik sądu dozwolić przystępu także innym mężczyznom.

2. Jeżeli kara śmierci ma być wykonana na kilku osobach, należy postarać się o to, aby jeden nie mógł widzieć stracenia drugiego.

3. Zresztą mają zastosowanie postanowienia regulaminu służbowego dla c. i k. wojska.

b) Kary na wolności.

Kary na wolności wykonuje się według przepisu dla wojskowych domów więziennych.

c) Grzywny.

1. W razie zasądzenia na grzywnę należy przy ogłoszeniu zarządzenia wykonawczego właściwego komendanta wezwać zasądzonego, aby złożył grzywnę w sądzie w ciągu dni 14.

Na prośbę zasądzonego może właściwy komendant zezwolić na zwłokę w złożeniu grzywny aż do ośmiu tygodni albo na uiszczenie grzywny w ratach.

2. Skoro zasądzony nie dopełni swego obowiązku zapłaty, winien sąd, jeśli chodzi o czynne osoby wojskowe i ściągnięcie grzywny z poborów zasądzonego jest według istniejących przepisów dopuszczalne, donieść o tem tej władzy, do której należy staranie o asygnowanie przypadających zasądzonemu poborów, dołączając uwierzytelniony odpis wyroku. Władza ta winna zarządzić przymusowe ściągnięcie grzywny według przepisu o postępowaniu z sądowemi i administracyjnemi prenotacyami potrąceń i kwot nie podniesionych przy wypłatach, uskuteczniany z kas wojskowych. Jeżeli zasądzony posiada majątek prywatny, można w danym razie ściągnąć przymusowo grzywnę także za pośrednictwem właściwego sądu cywilnego.

3. Wspomniane na końcu postępowanie należy wdrożyć także wówczas, jeżeli ściągnięcie grzywny z poborów czynnej osoby wojskowej jest niedopuszczalne a zasądzony posiada majątek prywatny, albo jeżeli na grzywnę zasądzoną została nieczynna osoba wojskowa lub osoba cywilna.

4. W przypadkach, w których nieściągalność grzywny została bez wątpienia stwierdzoną już w toku postępowania, należy wstępującą w miejsce kary pieniężnej karę aresztu wykonać bez dalszych zarządzeń stosownie do postanowień, obowiązujących co do kar na wolności.

Do § 425.

1. O ile w poszczególnych przypadkach nie zostaną wydane specyalne wyższe polecenia, należy prośby o ułaskawienie traktować według następujących postanowień:

a) Jeżeli zasądzony wniesie prośbę o ułaskawienie do swojej przełożonej komendy lub po rozpoczęciu odbywania kary na wolności do komendy (zarządu) domu więziennego albo przy sposobności inspekcyi domu więziennego, wówczas jeśli prośba nie została wystosowana na piśmie, winna go przełożona komenda albo komenda (zarząd) domu więziennego przesłuchać protokolarnie co do tej prośby i jej powodów.

Prośbę lub protokół należy następnie przesłać temu sądowi wojskowemu, który orzekł w pierwszej instancyi. Jeżeli przesyłką prośby zajmie się komenda (zarząd) domu więziennego, należy dołączyć opinię komendanta (zarządcy) o zachowaniu się i stanie zdrowia więźnia.

b) Także wszystkie inne prośby o łaskę należy przesyłać do sądu.

c) Sąd winien dołączając swą własną opinię dać sposobność właściwemu komendantowi do oświadczenia się co do prośby.

Jeżeli kara na wolności nie przekracza jednego roku a tak właściwy komendant jak i sąd oświadczyli się za odrzuceniem prośby o ułaskawienie, winien sąd prośbę tę odrzucić.

W razie przeciwnym należy przedłożyć prośbę z umotywowanym wnioskiem Najwyższemu Trybunałowi obrony krajowej dołączając akta karne, opinię właściwego komendanta a jeżeli zasądzony znajduje się w więzieniu, także opinię komendanta (zarządcy) domu więziennego (lit. *a*).

d) Najwyższy Trybunał obrony krajowej rozstrzyga na posiedzeniu niejawnem (§ 67 : 1) po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego, czy prośba ma być odrzucona czy też przedłożona z wnioskiem przychylnym Ministerstwu obrony krajowej, i stosownie do tego odsyła prośbę do sądu pierwszej instancyi lub przedkłada ją Ministerstwu obrony krajowej.

O odrzuceniu prośby ma zawiadomić petenta sąd pierwszej instancyi.

2. Wnioski właściwych komendantów na ułaskawienie należy po zasięgnięciu opinii komendanta (zarządcy) domu więziennego (punkt 1., lit. *a*) i umotywowaniu ich przez sąd przedkładać Najwyższemu Trybunałowi obrony krajowej, który ma postąpić według postanowień punku 1., lit. *d*.

3. O wykonaniu Najwyższego aktu łaski winien komendant wojskowego zakładu karnego albo sąd, przy którym znajduje się dom więzienny, donieść Ministerstwu obrony krajowej.

Do § 428., ust. 4.

Jeżeli prośba o uwięzienie i wydanie zbiega ma być wystosowana do władz zagranicznych, winien być list gończy wygotowany zawsze przez sąd.

Do § 430.

O odwołaniu listu gończego zawiadomić należy wszystkie te władze, którym list gończy przesłano.

Jeżeli list gończy ogłoszony był w dziennikach publicznych, należy odwołanie podać w tensam sposób do wiadomości publicznej.

Hochenburger wlr. **Georgi** wlr.

Heinold wlr.